DİJİTAL KÜTÜPHANE KANALI

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

https://rantey.org

Yedek ve Duyuru Kanallarımız
Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

• Telegram: https://t.me/birkitapbir

• WhatsApp Kanalımız : https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4IvMoc0Y

Meşhurlardan Portreler

Akşam Gazetesinde "Portreci" İmzasıyla Yayımlanan Yazılar

HAZIRLAYAN
Necati Tonga

BİYOGRAFİ

ÖTÜKEN

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

MEŞHURLARDAN PORTRELER

AKŞAM GAZETESİNDE "PORTRECİ" İMZASIYLA YAYIMLANAN YAZILAR

Hazırlayan
Necati Tonga

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

YAYIN NU: 1968
KÜLTÜR SERİSİ: 1067

T.C. KÜLTÜR ve TURİZM BAKANLIĞI
SERTİFİKA NUMARASI: 49269

ISBN: 978-625-408-520-8

www.otuken.com.tr | otuken@otuken.com.tr

ÖTÜKEN NEŞRİYAT A.Ş.®
İstiklâl Cad. Ankara Han 65/3 • 34433 Beyoğlu-İstanbul
Tel: (0212) 251 03 50 • (0212) 293 88 71 - Faks: (0212) 251 00 12

Editör: Göktürk Ömer Çakır

Kapak Tasarımı: Mahmut Doğan

Dizgi-Tertip: Mahmut Doğan

Kapak Baskısı: Pelikan Basım

Baskı: ÇINAR MATBAACILIK VE YAY. SAN. TİC. LTD. ŞTİ.
Yüzyıl Mah. Matbaacılar Cad. Ata Han No:34 K:5
Bağcılar / İSTANBUL Tel: (0212) 628 96 00
Sertifika No: 45103

İstanbul- 2023

Kitabın bütün yayın hakları Ötüken Neşriyat A.Ş.'ye aittir. Yayınevinden yazılı izin alınmadan, kaynağın açıkça belirtildiği akademik çalışmalar ve tanıtım faaliyetleri haricinde, kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz; hiçbir matbu ve dijital ortamda kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Necati Tonga: 16 Eylül 1978 tarihinde Kırıkkale'de doğdu. Lisans, yüksek lisans ve doktora eğitimini Gazi Üniversitesinde tamamladı. Hâlen Kırıkkale'de Türk Dili ve Edebiyatı öğretmeni olarak görev yapmaktadır. *Bir Edebî Muhit Olarak Ankara (1923-1980)* adlı kitabıyla Koç Üniversitesi Ankara Araştırmaları Ödülü'nü ve ESKADER Şehir Kültürü Ödülü'nü kazandı. Yazıları *Türk Edebiyatı, Dergâh, Kitap-lık, Varlık, Yedi İklim, Hece, Türk Dili, Türk Yurdu, Söğüt, Yemek ve Kültür, Nihayet* gibi dergilerde yayımlandı. Başta Ahmet İhsan Tokgöz, Ziya İlhan Zaimoğlu ve Oğuz Özdeş'in portre yazıları olmak üzere modern Türk edebiyatından pek çok eseri yayına hazırladı. Evli ve üç çocuk babası olan yazar, son zamanlarda "kitaplaşmamış" metinlerin ve "unutulmuş" ediplerin peşinde.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

İÇİNDEKİLER

PORTRE TÜRÜ VE *AKŞAM* GAZETESİNDE "PORTRECİ" İMZASIYLA YAYIMLANAN YAZILAR ÜZERİNE 9

I. BÖLÜM
EDİPLER

AKA GÜNDÜZ 17
HALİD FAHRİ OZANSOY 25
REŞAT NURİ GÜNTEKİN 33
ERCÜMENT EKREM TALU 39
HÜSEYİN RAHMİ GÜRPINAR 47

II. BÖLÜM
TİYATROCULAR

MUHSİN ERTUĞRUL 57
VASFİ RIZA ZOBU 65
HÂZIM KÖRMÜKÇÜ 73
İ. GALİP ARCAN 81

III. BÖLÜM
RESSAMLAR VE DOKTORLAR

İBRAHİM ÇALLI 91
ŞEVKET DAĞ 101
FEYHAMAN DURAN-GÜZİN DURAN 109
AKİL MUHTAR ÖZDEN 115
BESİM ÖMER AKALIN 123
GENERAL TEVFİK SAĞLAM 129

ÖZEL ADLAR DİZİNİ 135

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

PORTRE TÜRÜ VE *AKŞAM* GAZETESİNDE "PORTRECİ" İMZASIYLA YAYIMLANAN YAZILAR ÜZERİNE...

Bir bahar açık duran penceresinde
Belki bir gün gelir geçmiş zamanı arar
Diyerek bu portreyi çizdi sanatkâr,
Bir oda içinin ışık ve gölgesinde
Ahmet Muhip Dıranas,
"Portre" şiirinden

On dokuzuncu yüzyılda Fransızcadan dilimize geçen ve sözlüklerde "bir kimsenin yağlı boya, sulu boya, kara kalem vs. ile yapılmış resmi" şeklinde tanımlanan portre (*portrait*) kelimesi, bir edebiyat terimi olarak "kişilerin görünüşlerini ve kişiliklerini tanıtan yazı, edebî form, tasvir" anlamında kullanılmaktadır. Portrenin tarihî gelişimi, insanlık tarihi kadar eskidir ki silüet hâlinde de olsa mağara çizimlerindeki bazı tasvirler, resim sanatındaki ilk portre numuneleri olarak kabul edilmektedir.

Zaman içerisinde resim, heykel ve fotoğraf sanatlarında müstakil bir tür olarak beliren portrenin Batı edebiyatlarında bir anlatma aracı ve edebî tür olarak ortaya çıkışı tahkiyenin gelişimiyle paralellik gösterir. Özellikle on dokuzuncu yüzyıldan itibaren Batı'da kaleme alınan tahkiyeli eserlerde portre; şahısların tasvirinde sıklıkla

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

kullanılan, anlatıma güç veren, romanın yahut hikâyenin gerçekçiliğini artıran bir araç olarak kullanılmaya başlamıştır. Hemen her şahıs tasvirinde "portre" hususiyeti bulunmakla birlikte; Henry James'in *Bir Kadının Portresi* (1881), Oscar Wilde'ın *Dorian Gray'in Portresi* (1890), James Joyce'un *Sanatçının Bir Genç Adam Olarak Portresi* (1916) adında "portre" ifadesi geçen belli başlı romanlar olarak anılmalıdır.

Peygamber efendimizin fiziki ve ruhi portresini çizmeye odaklanan "şemail" ve "hilye" gibi eserlerin yanı sıra insanın dış görünüşünden hareketle manevî özelliklerini açıklamaya çalışan "kıyafetnameler (firasetnameler)", insan yüzündeki uzuvlardan hareketle karakter çıkarımları yapmaya çalışan "ilm-i sima" türünden eserler; Doğu edebiyatlarında "portre" yazma geleneğinin Batı'daki örneklerinden daha eski zamanlara tesadüf ettiğini göstermektedir.

Bununla birlikte portrenin bugünkü anlamıyla gelişimi ve edebî terim olarak belirmesi için Tanzimat sonrasını beklememiz gerekecektir. Batı edebiyatlarından tercüme yoluyla aldığımız roman, hikâye, tiyatro vb. türler gibi portre türünün gelişimi de edebiyatımızın batılılaşmasıyla gerçekleşir. Bir edebî tür olarak portrenin edebiyatımızda ortaya çıkıp yaygınlaşmasının; hatıra, mektup, günlük, otobiyografi, biyografi, monografi gibi türlerin neşvünema bulmasıyla paralellik arz ettiği rahatlıkla söylenebilir.

Portre, "şahısların yazıyla resimlerini çizme sanatı" olduğu için ele alınan şahsın gerçeğe yakın bir şekilde anlatılması esasına dayanır. Kaleme alınan yazıda portresi çizilen kişi ile ilgili izlenimler ayrıntılarıyla ortaya konulur, işlenen şahsı benzerlerinden ayıran nitelikler vurgulanır. Tıpkı hatıralarda olduğu gibi portre yazılarında da yazar; zamanın gelip geçiciliğine inat ele aldığı şahsı yazı yoluyla yaşatmaya, onunla ilgili gözlemlerini ve anılarını canlı

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

tutmaya çalışır. Edebiyatımızda şahısların ruhi-fiziki özelliklerini manzum şekilde ele alan metinler de bulunmakla birlikte portreler çoğunlukla düzyazı hâlinde yazılmıştır.

Yukarıda sıralanan ve "kurmaca" vasıflarından çok "gerçek" hayata eğilmeleriyle öne çıkan "hatıra, biyografi, otobiyografi" gibi türlerin içinde bir form olarak beliren "portre", zaman içinde bu türlerle iç içe geçerek gelişmiştir. Nitekim hatıra türünde yazılmış pek çok eserin şahısların tasvirleri üzerine kurgulandığı, bu tür metinlerde çoğu zaman kişilerin fiziki ve ruhi portrelerinin çizildiği görülür.

Daha ilmî-nesnel bilgilere yaslanan ve bir bütün hâlinde şahısların hayatına eğilen "biyografi", "monografi" ve "otobiyografi"den farklılaşan portre; gözlemlere dayanması ve öznel bir bakışa sahip olması bakımından hatıra ile ortak paydada buluşmaya devam eder. Hatıralarda insanların başlarından geçen yahut gözlemledikleri olaylarla, şahıs veya mekânların işlendiği görülür ki bu eserlerin büyük bir kısmının şahıslar üzerinden kurgulanması "hatıra" ile "edebî portre"yi aynı noktada birleştirir. Bununla birlikte hatıralarda ele alınan şahsiyetlerin daha geniş bir perspektifle ve çoğu zaman bir "olay"a yaslanarak işlendiği, buna mukabil portrede bakış açısının genellikle daha dar tutulduğu, belirli bir ân üzerine yoğunlaşıldığı görülür. Portre türünde kaleme alınan yazılar, ele alınan şahsın dünyasını özetleyen metinler olduğu için kültür-edebiyat incelemelerinde birinci elden kaynaklar olarak ön plana çıkarlar.

Türk edebiyatında portre nevinden kaleme alınan belli başlı eserler ve yazarları şunlardır: Refik Halid Karay *Tanıdıklarım*, Yahya Kemal *Siyasi ve Edebî Portreler*, Yusuf Ziya Ortaç *Bizim Yokuş* ve *Bir Varmış Bir Yokmuş: Portreler*, Hüseyin Cahit Yalçın *Tanıdıklarım*, Halid Fahri Ozansoy *Edebiyatçılar Çevremde* ve *Edebiyatçılar Geçiyor*, Samet Ağaoğlu

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Aşina Yüzler ve *Babamın Arkadaşları*, Cihat Baban *Politika Galerisi*, Baki Süha Ediboğlu *Bizim Kuşak ve Ötekiler*, Çetin Altan *Bir Yumak İnsan*, Haldun Taner *Ölür İse Ten Ölür Canlar Ölesi Değil*, Mehmet Çınarlı *Sanatçı Dostlarım*, Salim Şengil *Anılarda Kalan Portreler*, Şinasi Özdenoğlu *Anılar ve Portreler*, Hakkı Süha Gezgin *Edebî Portreler*, Cemal Süreya *99 Yüz*, Beşir Ayvazoğlu *Defterimde 40 Sûret*, Hilmi Yavuz *İzler ve Yüzler*... Bu liste, portre türünden yalnızca bazı eserlere işaret etmektedir ki listenin uzunluğundan özellikle Cumhuriyet Dönemi'nde portre türünde edebiyatımızda önemli örneklerin ortaya konulduğu anlaşılmaktadır.

Edebiyat tarihimizde hatıra ve portre nevinden eserlerin bir kısmı yazarı hayattayken kitaplaşmış, bir kısmı ise süreli yayınların tozlu sayfalarında kalmıştır. Periyodiklerde kalmış bu neviden eserlerin neşredilmesi, ele alınan şahsiyetlerin dünyalarını aydınlatmak hususunda anahtar bir rol üstleneceği için önemlidir. Bu minvalde daha önce Ahmet İhsan Tokgöz, Oğuz Özdeş ve Ziya İlhan Zaimoğlu'nun portre yazılarını bir araya getirip neşretmiştim. Elinizde tuttuğunuz kitapta ise 1937 yılında *Akşam* gazetesinde neşredilen portre yazıları bir araya getirilmeye çalışılmıştır.

4-21 Eylül 1937 tarihleri arasında *Akşam* gazetesinde "Portreci" imzasıyla "Meşhurlar Serisi" başlığı altında toplam on beş meşhur ismin portre yazısı yayımlanır. Bu yazı dizisi, 3 Eylül 1937 tarihinde *Akşam* gazetesinin ilk sayfasında şu cümlelerle okura ilan edilir:

> Meşhurlar Serisi: Güzel bir yazı serisine başlıyoruz. Yarından itibaren zevkle okuyacağınız bir yazı dizisine başlıyoruz: Meşhurlar Serisi ismindeki bu yazılarda edebiyat âleminde, sanat dünyasında tanıdığınız, hayatlarını merak ettiğiniz kimselerin yaşayışlarına ait çok meraklı malumat bulacaksınız.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Bu yazı dizisinde edebiyatçılardan Aka Gündüz, Halid Fahri Ozansoy, Reşat Nuri Güntekin, Ercüment Ekrem Talu ve Hüseyin Rahmi Gürpınar; tiyatroculardan Muhsin Ertuğrul, Vasfi Rıza Zobu, Hâzım Körmükçü ve İ. Galip Arcan; ressamlardan İbrahim Çallı, Şevket Dağ, Feyhaman ve Güzin Duran; doktorlardan Akil Muhtar Özden, Besim Ömer Akalın ve Tevfik Sağlam'ın portresi çizilmiştir. Yazılar gazetede karışık bir sırayla, herhangi bir gruplandırmaya tabi tutulmadan neşredilmiştir. 4 Eylül 1937'de Muhsin Ertuğrul yazısıyla başlayan dizi, 21 Eylül 1937'de Tevfik Sağlam'ın portre yazısıyla noktalanmıştır. Yazıların içerikleri de göz önünde bulundurularak kitaba *Meşhurlardan Portreler* adının verilmesi; yazıların gazetede yayımlandığı sırayla değil, üç ana bölüm hâlinde sınıflandırılarak okura sunulması uygun görülmüştür.

Yazıların içeriğinden anlaşılmaktadır ki "Portreci", yazılarını müstear bir isimle neşretse de ele aldığı isimlere aşina, onları yakınından tanıyan bir isimdir. Yazıların zaman zaman röportaj kutbuna yaklaşması, çoğu zaman da hatıra formuyla sunulması bu duruma işaret etmektedir. Portreci, bu yazılarda işleyeceği şahsiyetleri fiziki portrelerinden ziyade hatıraları ve gözlemleriyle tasvir etmeyi tercih etmiştir. Yazıların satır aralarında işlenen şahsiyetin hayatını ve ruh dünyasının aydınlatacak önemli ipuçları yer almaktadır.

Meşhurlardan Portreler'i yayına hazırlarken yazıların diline ve üslubuna mümkün olduğu ölçüde müdahale etmemeye gayret ettim. Bugün için anlamının bilinmesinde zorlanılacak kelime ve kelime grupları ile çeşitli açıklayıcı bilgileri dipnotlarda verdim. Göze de hitap etmesi açısından kitaba fotoğraflar ve dönemin ünlü karikatüristi Cemal Nadir'in çizimlerini ekledim. *Meşhurlardan Portreler*'in sonuna bir özel adlar dizini hazırlayarak daha sonra

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

yapılacak çalışmalar için araştırmacılara kolaylık sağlamaya çalıştım.

Kitabın özenli bir baskıyla neşredilmesi hususunda gösterdiği gayretten dolayı başta Göktürk Ömer Çakır olmak üzere Ötüken Neşriyat çalışanlarına teşekkür ederim. Umarım bu kitap, portreleri çizilen isimleri daha yakından tanımamız için bir vesile olur ve edebiyat tarihimize katkı sağlar.

Necati Tonga
2023, Kırıkkale

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

I. BÖLÜM
EDİPLER

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

AKA GÜNDÜZ

(Taha Toros Arşivi)

Aka Gündüz (1885-1958): Gazeteci, yazar, romancı. Asıl adı Hüseyin Avni olan yazar, ismini önce Enis Avni'ye, daha sonra da Aka Gündüz'e çevirmiştir. Edebiyat âlemine 1901'de şiirler yazarak giren Aka Gündüz, ilerleyen yıllarda hikâyeci ve romancı kimliği ile ön plana çıkmıştır. Tiyatro, şiir, roman ve hikâye türlerinde eserler veren Aka Gündüz döneminin popüler romancılarından biri olur. *Dikmen Yıldızı* (1928), *Ben Öldürmedim Kokain* (1933), *Çapraz Delikanlı* (1938), *Yayla Kızı* (1940), *Bir Şoförün Gizli Defteri* (1943) Aka Gündüz'ün önemli romanlarından bazılarıdır.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Aka Gündüz 10 gece 11 gün aç kalıyor- Romancı iki kere idamdan nasıl kurtuldu- Aka'nın aşçılığı...

Bugün yetmiş cilt eseri olan romancı Aka Gündüz'ün hayatı hakiki bir roman, hatta daha doğrusu birkaç romandır. İki kere idama mahkûm olan, iki defa ipten boynunu kurtaran Aka hayatında birçok günler aç kalmıştır. Bu aç geçen günler pek fecidir. Aka Gündüz Selanik'te, sürgünde... Arkadaşı eski İttihat ve Terakki müfettişi Nesimi Sarım'la[1] beraber... Selanik'te evi var ama sürgün diye kendisine kiracısı para vermiyor... İşte bu zamanlarda Aka en azı iki gün sürmek üzere birkaç kere aç kalmıştır. Bu açlık günlerinde Aka Gündüz'ü Selanik'te meşhur bir sima olan Meyhaneci Tokli doyurmuş...

Tokli'yi bugün Aka daima "Çok iyi adamdı," diye anar. Bu iyiliksever meyhaneci o vakitler birçok Türk münevverlerine yardımlar ederdi...

Komitacılık günlerinde ve bu açlık zamanlarında Aka Gündüz'e garip bir merak gelmiştir. Bir gün meşhur romancı şöyle düşünmüştür: "Ömrümüz, günümüz komitacılıkla, mücadele ile geçiyor. Acaba başımıza bir bela gelse ne kadar zaman açlığa tahammül edebilirim? Şunu bir tecrübe edeyim..."

---

[1] O dönemde İttihat ve Terakki Cemiyetinin merkez-i umumi kâtibi olan Nesimi Sarım (?-?), *Genç Kalemler* dergisinin de imtiyaz sahibi ve sorumlu müdürü olarak görev yapmıştır.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Ve Aka Gündüz müthiş açlık tecrübesine başlamıştır. Bu suretle Aka 10 gece 11 gün aç durabilmiştir. Bu müddet içinde *Bu Toprağın Kızları* muharriri sadece su ve sigara, bir bardak da çay içmiştir.

Nihayet Aka'nın bu müthiş tecrübesine nihayet vermek isteyen eniştesi Bay Haydar,

"Bu tecrübe değil, delilik... Artık perhizi boz... Başına ne bela gelirse gelsin, insan 11 günden fazla aç kalamaz..." diye ısrar etmiştir. Bunun üzerine Aka Gündüz perhizini bozmaya karar vermiştir. Lakin perhizi bozarken de şöyle düşünmüştür:

"İnsan bir belaya uğrar da aç kalırsa bu açlık müddetinden sonra adama tavuk suyu, tavuk haşlaması vermezler ya... Ne bulursa onu yer, ben de öyle yapayım. Bakalım vücudumda ne tesir göreceğim?" diyerek 11 günlük açlıktan sonra köşedeki aşçıya gitmiş, kuru fasulye ile pilav yemiştir.

Maalesef Aka Gündüz meşhur bir romancı olduktan sonra da aç ve ışıksız kalmıştır. Böyle günlerinde kendisi gibi parasız bir arkadaş Aka'ya bir mum ve yarım okka ekmek gönderirmiş... Aka Gündüz bu yarım okka ekmeği katıksız yer ve mumun titrek ışığında Türk edebiyatına geçen en güzel yazılarını yazarmış.

Aka Gündüz idam mahkûmu

Birinci Bâbıâli Baskını...[2] Fakat baskın muvaffak olamıyor. Baskının elebaşları yakalanıyor. Bekirağa Bölüğü'ne[3] tıkılı-

---

[2] Balkan Harbi sırasında 23 Ocak 1913'te Enver ve Talat Paşaların öncülüğünde İttihatçılar tarafından gerçekleştirilen hükûmet darbesi. Bu baskın neticesinde Harbiye Nazırı Nâzım Paşa Yakup Cemil tarafından öldürülmüş; Kâmil Paşa Hükûmeti düşürülerek yerine Mahmut Şevket Paşa Hükûmeti kurulmuştur.

[3] Resmî adı İstanbul Muhafızlığı Dairesi iken halk arasında Bekirağa Bölüğü adıyla ünlenen hapishane.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

yorlar. Bunların içinde ikisi idama mahkûm oluyor: Ubeydullah Efendi,[4] Aka Gündüz...

Kendilerine Divan-ı Harp'te[5] soruluyor:

"Maksadınız ne idi?"

"Hükûmeti devirecek, yerlerine geçecektik."

"Onlar çekilmek istemezlerse ne yapacaktınız?"

İkisi de pervasız[6] cevap veriyorlar:

"Öldürecektik!"

Bu itiraf üzerine Divan-ı Harp kararını veriyor: "İdam!.."

Karar bugün yarın infaz edilecek iken ikinci Bâbıâli Baskını[7] patlıyor ve Ubeydullah Efendi ile Aka Gündüz boyunlarını bu suretle ipten kurtarıyorlar.

---

4 Mehmet Ubeydullah [Hatiboğlu] Efendi (1858-1937): Siyaset adamı, yazar. Siyasi düşüncelerinden dolayı ömrünün büyük kısmı sürgünlerde geçti. II. Meşrutiyet'in ilanından sonra Aydın mebusu seçilerek Meclis'e girdi. Mütareke Dönemi'nde İngilizler tarafından Malta'ya sürülen aydınlar arasındaydı. TBMM'de çeşitli dönemlerde milletvekili olarak görev yaptı. Atatürk'ün isteğiyle Beyoğlu evlendirme memuru oldu. Pek çok gazete ve dergide makaleleri yayımlanan Ubeydullah Efendi'nin anıları *Sıra Dışı Bir Jöntürk: Ubeydullah Efendi'nin Amerika Hatıraları* adıyla (İletişim Yay., İst., 1989) neşredildi. Hayatı hakkında bk. Ömer Hakan Özalp, *Ulemadan Bir Jöntürk: Mehmed Ubeydullah Efendi*, Dergâh Yay., İst., 2005.

5 Osmanlı Devleti'nde on dokuzuncu yüzyılda kurulan askerî ceza mahkemelerinin genel adı.

6 Korkusuz, çekinmeden.

7 Burada yazarın İkinci Bâbıâli Baskını söz grubuyla kastettiği şey Bâbıâli Baskını sonrasında yaşanan karışıklıklar ve hükûmeti ele geçirme gayretleri olmalıdır. Hasan Ali Polat, Yakup Cemil'in hayatını ele alan çalışmasında bu karmaşa ortamını şu cümlelerle anlatır:

"Bâbıâli Baskını ile İttihâdçılar iktidarı ele geçirseler de akabinde sular durulmaz. Prens Sabahaddin, Şerif Paşa (1865-1951), Gümülcineli İsmail Hakkı (1885-1945) gibi isimlerin önayak olmasıyla bir hükûmet devirme teşebbüsüyle karşı karşıya kalınır. Ancak başarılı olamazlar ve Servet Lütfi (Tozan, 1889-1975), Ahmet Bedevi (Kuran, 1886-1966) gibi isimler müebbet kürek cezasına çarptırılırlar. En nihayetinde bir rivayete göre Bâbıâli Baskını'nda Yakup Cemil'in 'düşüncesizlikle' öldürdüğü Nâzım

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Darağacından ikinci kurtuluş

Darağacından kurtuluşunu Aka Gündüz kendisine mahsus güzel diliyle çok güzel anlatır. Der ki:

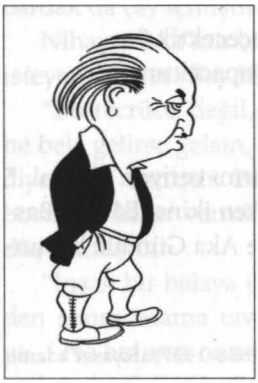

Aka Gündüz
(Karikatür: Cemal Nadir)

"İkinci idam meselesi başıma Yakup Cemil[8] işinden geldi. Hâlbuki benim Yakup Cemil işiyle hiçbir alakam ve suçum yoktu. Yakup Cemil yakalanmış, verdiği ifadede, 'Devleti devirmek fikri bana mayıs ayında geldi...' demiş. Bunun üzerine düşünmüşler ve şöyle bir karar vermişler: Yakup Cemil'e bu ay içinde mutlaka birisi kışkırtmıştır.

Yakup Cemile sormuşlar:

'Mayıs ayı içinde nerede idin?'

'Bursa'da Servinaz kaplıcalarında...'

'Orada, o esnada kim vardı?'

'Aka Gündüz.'

Bunun üzerine hemen karar vermişler: Yakup Cemil'i Aka Gündüz kışkırtmış!.. Beni yakaladılar. Divan-ı Harp reisine 'Turuncu Paşa' derlerdi... Benim arkadaşım... Beni bir köşeye çekti:

'Yakup Cemil böyle böyle söyledi. Kendini iyi müdafaa et...' dedi. Sinirlendim:

Paşa'nın davasını güdenler 11 Haziran 1913'te Sadrazam Mahmut Şevket Paşa'yı katlederler. Katlin hemen ardından İstanbul Muhafızlığı tarafından katillerin tutuklanması yönünde çalışmalar başlatılır." Hasan Ali Polat, *Yakup Cemil: Hayatı ve Divan-ı Harp Sorgu Tutanağı*, Ötüken Neşriyat, İst., 2022, s. 71.

8 Yakup Cemil (1883-1916): İttihat ve Terakki Cemiyetinin önde gelen isimlerinden, komitacı, subay. Bâbıâli Baskını'nda etkin rol alan isimlerdendir. Hayatı hakkında bk. Hasan Ali Polat, *age*, 758 s.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

'Ben kendimi ne müdafaa edeceğim?' dedim. 'Yakup Cemil'e tekrar sorunuz: Bu işte Aka seni kışkırtı mı? deyiniz. Eğer ısrar ederse cezama razıyım.'

Divan-ı Harp huzuruna çıktık. Bundan sonra beni hücreme kapadılar. Bütün gece uyuyamadım. Pencerem Beyazıd Meydanı'na bakıyordu. Pencere önünde gözlerim açık düşünceye dalmışım... Birdenbire omzuma bir şey dokundu. Başımı çevirdim. Bir gümüş kamçı sapı... Bu sefer gözlerimi yukarıya kaldırdım: Divan-ı Harp reisi, yanında hapishane müdürü, Bekirağa Bölüğü'nün gayet meşhur kör gardiyanbaşısı ve maiyeti...[9]

Bu alayı[10] görünce gayriihtiyari[11] gözlerim bu sefer pencereye çevrildi. Dışarıda mor bir sabah ışığı... Perde perde şafak söküyor. Tam idam hükümlerinin yerine getirildiği zaman... Bu hücreme giren alayı, hapishane müdürünü, kör gardiyanbaşıyı vesaireyi gördükten sonra artık şüphem kalmadı. Çünkü Divan-ı Harb'in idam kararları mahkûma tebliğ edilemezdi. Beni de bu mor sabah ışığı içinde idama götüreceklerdi. Kalktım:

'Hazırım...' dedim, 'müsaade ediniz de ceketimi giyeyim.'

Divan-ı Harp reisi bir daha omzuma dokundu:

'Uzun etme...' dedi, 'kefeni yırttın... Beraat ettiğini haber vermeye geldim...'"

Aka Gündüz ayı besliyor

Aka'nın birçok hususiyetleri vardır. Bunların başında yaman bir avcı olması gelir. Sonra hayvanları son derece sever. Mesela onun güzel bir ayısı vardır. Aka Gündüz bu ayıyı kendisine alıştırmıştır. Bu ayı senelerce ilk mektebe gitmiştir. Evet, hayret etmeyiniz. Aka'nın yakın tanıdıklarından

---

[9] Etrafındaki kimseler.

[10] Topluluk.

[11] Elinde olmadan.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

bir çocuk ayıyı her sabah mektebe götürüp akşamları tekrar eve getirirmiş. Ayı bütün çocuklara, çocuklar da ayıya son derece alışmışlar. Mektepte çocuklar ayıya çikolata, fıstık, fındık verirlermiş... Artık bu şerait[12] altında ayı nasıl mektebe devam etmesin...

Akşam, 12 Eylül 1937.

[12] Şartlar.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

HALİD FAHRİ OZANSOY

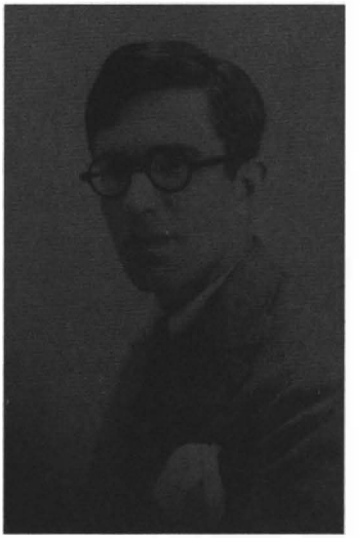

(Taha Toros Arşivi)

Halid Fahri Ozansoy (1891-1971): Şair, yazar, gazeteci. Çocukluk yıllarından itibaren edebiyata ilgi duyan Halid Fahri'nin bu ilgisi Galatasaray Lisesi'nde öğrenci iken daha da artar. İlk yazısı 1910'da bu okulun yayın organı *Tiraje*'de neşredilen yazarın ilk şiiri de 1912'de *Rübab* mecmuasında çıkar. İlerleyen yıllarda çeşitli süreli yayınlarda eserlerini neşreden Halid Fahri; şiir, tiyatro, tercüme, biyografi ve hatıra türlerinde eserler kaleme alır. Cumhuriyet Dönemi'nde Hececi şiirin yerleşmesinde önemli bir payı olan Halid Fahri, özellikle hatıra türünde kaleme aldığı kitaplarıyla önemli bir boşluğu doldurmuştur. *Rüya* (şiir, 1912), *Baykuş* (tiyatro, 1917), *Cenk Duyguları* (şiir, 1918), *Balkonda Saatler* (şiir, 1931), *Edebiyatçılar Geçiyor* (hatıra, 1939), *Şehir Tiyatrosunun 50. Yılı: Darülbedayi Devrinin Eski Günlerinde* (hatıra, 1964), *Edebiyatçılar Çevremde* (hatıra, 1970) başlıca eserleridir.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Bizde şair tipi denilince aklıma *Baykuş*[1] müellifi Halid Fahri gelir. O, yıllardan beri kendisini yalnız şiire vermiş bir adamdır.

Hayatı görüşü yazılarının aynıdır. Edebiyatta, hayatın korkunç, tüyler ürpertici tarafını gösteren yeni bir çığır açmıştır. Öteki şairler güllerden, bülbüllerden, mehtaplardan ilham alırken Halid Fahri baykuşların, ölülerin, hastane koridorlarının şiirini yazmıştır.

O, gündüzden ziyade geceyi sever. Bütün şiirlerini gece yazmıştır.

Halid Fahri'yi belki bugün Şehir Tiyatrosu'nun meşhur aktörleri arasında görecektik. Tiyatro mütehassısı[2] Antuan,[3] İstanbul'a geldiği zaman Halid Fahri aktör olmaya karar vermiştir. Aktörlük için açılan imtihana muharrir

---

[1] Halid Fahri Ozansoy'un 1917 yılında yayımladığı tiyatro türündeki eseri.

[2] Uzman.

[3] Leonard André Antuan (1858-1943): Fransız oyuncu, film eleştirmeni, yazar. Cemil Topuzlu Paşa tarafından Şehir Tiyatrolarını kurmak amacıyla 17 Haziran 1914'te Paris'ten İstanbul'a getirilmiştir. Şehzadebaşı'nda Letafet Apartmanı'nda temelleri atılan Darülbedayi'nin ilk müdürü olarak atanmıştır. Mösyö Antuan, Birinci Dünya Savaşı'nın patlak vermesi üzerine Darülbedayi'deki görevini bırakarak ülkesine dönmek zorunda kalmıştır.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Ali Naci,[4] Ertuğrul Muhsin, Büyük Behzad[5] ve Hakkı Tahsin'le[6] beraber Halid Fahri de girmiştir.

Halid Fahri bu imtihan için *Nesteren*'den[7] bir parça ve *Kırık Mahfaza*[8] piyesini ezberlemiştir. Bugünkü şair, Antuan'ın önüne heyecanlar içinde çıkmıştır. Antuan bu genç sahne meraklısına:

"Gözlüklerini çıkarınız!..." diye ihtarda bulunmuştur.

Halid Fahri gözlüklerini çıkardıktan sonra Antuan'ın karşısında *Nesteren*'den ezberlediği parçayı, *Kırık Mahfaza*'yı okuyup, mükemmel surette de oynamıştır.

Antuan:

"Çok güzel... Mükemmel bir istidat...[9] İstikbalin parlak bir aktörü..." diyerek Halid Fahri'ye 8 numara vermiş-

---

4 Ali Naci Karacan (1896-1955): Gazeteci, yazar. Yazılarını *Servet-i Fünun*, *Rübab*, *Tasvir-i Efkâr*, *Vakit* gibi süreli yayınlarda yayımlayan Ali Naci Karacan, *Milliyet* gazetesinin kurucularındandır.

5 Behzad Hâki Butak (1889-1963): Türk oyuncu, aktör, yönetmen. "Büyük Behzad" ve "Baba Behzad" olarak da tanınan Behzad Hâki Butak, Darülbedayi'nin ilk aktörlerindendir.

6 Hakkı Tahsin (1891-?): Türk oyuncu, aktör. Darülbedayi'nin kuruluşunda yardımcı öğretmen olarak görev yapmıştır. Hakkı Tahsin aynı zamanda Halid Fahri Ozansoy'un üvey dayısıdır. Halid Fahri, hatıralarında Hakkı Tahsin ile ilgili şu bilgileri vermektedir:
"Hakkı Tahsin sanatkâr ruhlu çocuktu. Ben odanın bir köşesinde şiir yazarken, o da öteki köşesinde, yere minder atarak ve pencerenin önünde uzun sediri yazıhane yaparak Pierre Louys tarzında açık saçık Yunanî nesirler yazardı. Ayni evde oturduğumuzdan gece gündüz beraberdik. Ekseriya birlikte gezer, ayni kadına birlikte âşık olur, birlikte ahbap peyda eder, hoşlanmadık mı gene birlikte selamı keserdik. Üvey anamın kardeşi olduğundan üvey dayım sayılırdı!" Halid Fahri Ozansoy, *Şehir Tiyatrosunun 50. Yılı Darülbedayi Devrinin Eski Günlerinde*, Ak Kitabevi Yay., İst., 1964, s. 7.

7 Abdülhak Hâmid Tarhan'ın (1852-1937) 1877'de yayımladığı manzum tiyatro.

8 Şahabeddin Süleyman'ın (1885-1919) 1913'te yayımladığı tiyatro eseri.

9 Yetenek.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

tir. Halid Fahri'nin bu imtihanda ne dereceye kadar muvaffak olduğunu düşününüz ki aynı müsabakada Ertuğrul Muhsin 7 numara almıştır. İşte bunun için ben diyorum ki belki bugün Halid Fahri tiyatromuzun en parlak, en belli başlı aktörlerinden biri olacaktı.

Halit Fahri ve aşk

Halid Fahri aşka son derece inanır. Hele otuz yaşına kadar insana hava, su, gıda gibi aşkın da son derece elzem olduğuna kanidir.[10]

Halid Fahri Ozansoy. (Karikatür: Cemal Nadir)

Hayatında sekiz on kuvvetli gönül çarpıntısı geçirmiştir. Bu sekiz on gönül macerasının eserlerine epey tesiri olmuştur. Hatta bir zamanlar Faruk Nafiz ve diğer şiir meraklısı arkadaşlarıyla beraber hep birlikte âşık olurlarmış.

Meşhur bir romancımız:

"Her kadın, sanatkâra bir cilt eser kazandırır..." der.

Halid Fahri bu fikirde değildir. O da şöyle söyler:

"Kadın vardır ki erkeğe bir cilt eser değil ya, bir takunya bile kazandıramaz... Yine kadın vardır ki erkeğe bütün bir kâinat verir, bir kâinat kazandırır..."

Sigara yakan bir fabrika

Eğer İnhisarlar İdaresi'nin[11] romancı Reşat Nuri ve şair Halid Fahri gibi birkaç milyon müşterisi olsaydı işi işti.

---

[10] İnanmak.

[11] 1862 yılında Tütün İnhisarı İdaresi adıyla kurulan kurum, Tekel.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Çünkü romancı Reşat Nuri gibi Halid Fahri de günde iki paket sigarayı az bulur.

Birçok piyes, roman, şiir yazan Halid Fahri kömür yerine sigara yakan bir şiir fabrikasına benzer. Sigarayı mütemadiyen yakar, ağzındaki minimini beyaz bacadan dumanlar tüterken kaleminden romanlar, piyesler, şiirler çıkar.

Halid Fahri'ye sordum:

"Hayatınızda en sinirlendiğiniz şey nedir?"

"Yanımda tavla oynanması... Beni çileden çıkartmak mı istiyorsunuz, yanımda tavla oynayınız. O 'çat, çat' diye vurulan pul sesleri âdeta beynimde öter."

Halid Fahri'nin zevklerini, hoşlandığı oyunları yine kendi ağzından dinleyelim. Portresini o kendi çizsin. Halid Fahri diyor ki:

"En çok oynadığım oyun pokerdir. Fakat pokerde benim garip bir talihim vardır. Daha doğrusu garip bir talihsizliğim vardır. Ne zaman oynarsam kaybederim. Bu suretle pokerde epey para kaybetmişimdir. Bu talihsizlik bende o derecededir ki mesela elimde kare var değil mi? Oyunu kazanacak, belki bütün kayıplarımı çıkaracağım... Fakat bir de bakarım ki karşımdaki oyuncuda da kare çıkar. Fakat bir insanın hiçbir oyuna bir ihtiras şeklinde bağlanmasına taraftar değilim."

İnsan yaşlandıkça

Bugün artık Halid Fahri olgunluk çağına girmiştir. Acaba ilk gençliğini doldurmuş, olgunluk çağına girmiş bir adamda, bir sanatkârda ne gibi bir değişiklik olur? Halid Fahri'de de ne gibi değişiklik olmuştur? Şair bunu şöyle anlatır:

"Gençlik devresiyle olgunluk devresi arasında en büyük farklar var. Bilhassa bende... Mesela eskiden gençliğimde daima hüzünlü şeyleri severdim. Bunların içinde

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

yaşamasını isterdim. Hatta ihtiyar görüneyim diye içimde bir arzu vardı. Fakat bugün kendimi daha hayatın içine, daha neşeye atmak istiyorum. Gençliğimde şiirli gördüğüm hüzünlü şeylerden bugün ürküyorum. Çünkü biliyorum ki o hüzünlü hayat, ihtiyarlık, ölüm; kırkından sonra insana nasıl olsa yaklaşıyor. Gençlikte insan olgun görünmek, ihtiyar görünmek isterken, olgunluk devresinde ihtiyarlıktan korkuyor. Gariptir. Sonra mesela pek gençliğimde üstüme başıma katiyen ehemmiyet vermezdim. İhmal edilmiş, ütüsüz bir ceket hoşuma giderdi. Derbederlikten bayağı hoşlanırdım. Fakat bugün kendime biraz daha çekidüzen vermek ihtiyacını duyuyorum."

Lakin buna rağmen Halid Fahri hâlâ hiç değilse bir kenarı buruşuk olmayan bir ceketten hoşlanmaz. Öyle mum gibi bir elbise giymeyi pek canı çekmez...

Akşam, 13 Eylül 1937.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

REŞAT NURİ GÜNTEKİN

Reşat Nuri Güntekin (1889-1956): Yazar, öğretmen, gazeteci, milletvekili. Edebiyat âlemine imzasız yayımladığı şiirlerle giren Reşat Nuri, ilk hikâyesini 1917'de *Diken* mecmuasında neşretmiştir. İlerleyen yıllarda başta *Vakit* ve *Zaman* gazeteleri olmak üzere dönemin pek çok süreli yayınında eserleriyle yer alan Reşat Nuri Güntekin, romancı kimliğiyle tanınmıştır. Hikâye, piyes, edebiyat tarihi, tercüme ve gezi yazısı türlerinde eserlere imza atan yazarın klasikleşmiş romanları arasında başlıcaları *Çalıkuşu* (1922), *Dudaktan Kalbe* (1924), *Akşam Güneşi* (1926), *Acımak* (1928), *Eski Hastalık* (1938) ve *Yaprak Dökümü* (1941)'dür.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Çalıkuşu, Dudaktan Kalbe muharriri Reşat Nuri evvela doktor olmak istemiştir. Çünkü babası iyi, kuvvetli bir doktordu. Hatta Reşat Nuri bir aralık Beyrut'taki Amerikan Tıbbiyesi'ne girmeye kalkışmıştır. Lakin meşhur romancının babası, kendisi bizzat doktor olduğu için oğlunun bu mesleğe girmesini arzu etmemiş, "Sen bu sevdadan vazgeç..." demiştir. Bunun üzerine Reşat Nuri, muallim ve tiyatro muharriri olmaya karar vermiştir.

İlk muharrirliğe *Zaman*[1] gazetesinde tiyatro tenkidi yaparak başlamıştır. O zamanlar Reşat Nuri'nin aklına roman yazmak hiç gelmemiştir. O, kendisini tiyatroya vermeye niyet etmiştir. *Çalıkuşu* muharriri, işte bu niyetle evvela *Çalıkuşu*'nu tiyatro olarak yazmıştır.

Reşat Nuri tiyatrosunun ismini "İstanbul Kızı" koymuştur. *Çalıkuşu*'nun meşhur kahramanı Feride, o zaman bu piyeste Perihan adını taşıyordu. Yine *Çalıkuşu*'nun meşhur kahramanı Kâmran'ın ismi Süleyman'mış...

Çalıkuşu "İstanbul Kızı" ismi altında dört perdelik bir tiyatro olarak yazıldıktan sonra Darülbedayi'ye veriliyor. Fakat o zaman bir mesele çıkıyor, *Çalıkuşu* gibi ince, zarif bir genç kız rolünü kim oynayacak?...

Kadın artistlerin hepsi iri yarı, maşallah pehlivan gibi bayanlar... Tasavvur ediniz, gelişmiş vücuduyla Eliza Bi-

---

[1] 1918-1919 yılları arasında İstanbul'da Cevad İbrahim, Fuad Fazlı ve Mehmet Necati tarafından toplam 480 sayı yayımlanan günlük gazete.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

nemeciyan'ın[2] çalıkuşu olmasını... Sonra o zamana kadar salon piyesleri oynanmış Darülbedayi'de, içinde mektep ve köy sahneleri geçen bir piyes oynamak da aykırı geliyor. Piyeste bazı tadilat[3] yapılmasına da kalkınca Reşat Nuri eserini geri alıyor ve bunu bir roman şeklinde yazıyor.

Eser evvela tiyatro olarak yazıldığı hâlde Reşat Nuri bunu romana çevirmek için tamam sekiz ay mütemadiyen uğraşıyor ve *Çalıkuşu* romanını iki defa yazıyor.

Zaten Reşat Nuri'nin roman yazmak âdeti böyledir. O her eserini iki defa yazmıştır.

Halkın en çok beğendiği ve bizde Büyük Muharebe'den[4] sonra aşağı yukarı en fazla okunan eserlerden biri olan *Çalıkuşu*'nu bir tek kişi hiç beğenmez: Bizzat romanın muharriri Reşat Nuri... O, bugün *Çalıkuşu*'nu kendisinden o derece uzaklaşmış, kendine o derece bayağılaşmış bulur ki ne zaman bahsi açılsa, "Bugün aklıma böyle bir mevzu gelse fikrimden atarım... Katiyen yazmam..." der.

Çalıkuşu bugün Reşat Nuri'den o derece uzaklaşmıştır ki bugün meşhur romancı bu eserinde bazı tadilat yapmayı düşünmektedir ve yeni basılışında bu tadilatı yapacaktır.

Reşat Nuri, *Çalıkuşu*'ndaki kahramanlarıyla hele âşık kahramanı Kâmran'la alay eder. Onu züppe bulur.

Reşat Nuri'ye bu haletiruhiyesini sorarsanız, "O zamandan beri çok değiştim..." der, "Bu değişiklik, belki aleyhimde oldu. İhtimal eski haletiruhiyem daha güzeldi ve hakiki hayat bu idi. Fakat ne yapalım ki insanlar değişiyor."

Çalıkuşu'nu yazmak Reşat Nuri'nin aklına nereden gelmiştir? Ve romancı *Çalıkuşu*'nu ne maksatla yazmıştır?

Reşat Nuri, onu şöyle anlatır:

---

[2] Eliza Binemeciyan (1890-1981): Ermeni asıllı Osmanlı tiyatro oyuncusu.

[3] Düzenleme.

[4] Birinci Dünya Savaşı.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

"O zamanlar görüyordum. Bir hafif, hayatta beceriksiz gibi görünen, havai gibi görünen İstanbul kızı tipi vardı. Birçokları bu genç kızın hayatta katiyen muvaffak olamayacağını sanırlardı. İşte bu genç kızın icabında çok müşkül şeylerle maddi, manevi uğraşacağını ve muvaffak olacağını göstermek için '*İstanbul Kızı*'nı yani *Çalıkuşu*'nu yazmıştım. Feride, bu İstanbul kızlarından biri idi."

Reşat Nuri.
(Karikatür: Cemal Nadir)

Reşat Nuri roman sahasında kimlerin tesiri altında kalmıştır? Kimleri çok okumuştur? Kimleri sever?

Romancı ilk gençliğinde bir tek satırını kaçırmamasına Zola'yı[5] okumuştur. Zola sevgisi onda daha küçüklükten kalmadır. Çok küçük yaştan itibaren Zola'yı okumuştur. Bundan sonra aşağı yukarı bütün realistleri de hatmetmiştir.

Reşat Nuri'nin hususi hayatı hakikaten çok dikkate şayandır. Bir kere ona "Türkiye'nin en meşhur sigara tiryakisi" demek kabildir.[6] Günde iki paketten fazla sigara içer. Çalışırken sigara içmediği saniye yoktur. Sigarasının biri sönmeden ötekini yakar ve bu suretle çalışır. Reşat Nuri ya çok kalabalık yerde yahut gayet tenha, kimsesiz bir yerde çalışır... Fazla kalabalık onun dikkatini bir an için olsun dağıtmaz. Fazla kalabalıkla meşgul olmaz. Fakat Reşat Nuri'nin yanında iki kişi olursa çalışmasına im-

---

[5] Émile Zola (1840-1902): Natüralist edebiyatın kurucu isimlerinden olan Fransız romancı. *Germinal*, *Nana*, *Meyhane* önemli eserlerinden bazılarıdır.

[6] Mümkün.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

kân yoktur. Kurşun kalemden nefret eder. Katiyen kurşun kalemle yazı yazmaz.

Reşat Nuri'ye:

"Hayatta en çok korktuğunuz şey nedir?" diye sorarsanız, tereddütsüz alacığınız cevap şudur:

"Borç etmek..."

Hakikaten şimdiye kadar Reşat Nuri'nin kimseden beş kuruş borç aldığını gören ve işiten olmamıştır.

Reşat Nuri'nin yemek mucidi olduğunu tahmin eder misiniz?

Evet, meşhur romancı ara sıra yemek icat eder. Hem bunları kendi başından bulur, kendi fikrinden bulur. Gider aşçıya yemeği tarif eder. Mesela Reşat Nuri alelade pişecek bir eti muhtelif salçalarla, hardallarla vesaire ile iştihayı celbedecek[7] bir şekilde ve yeni bir usulde yaptırmak ister. Eğer aşçı:

"Bu dediğiniz yemek olmaz," derse o zaman Reşat Nuri aşçı ile münakaşaya başlar, fikrini kabul ettirmeye çalışır.

Bütün bunlardan Reşat Nuri'nin midesine fevkalade düşkün olduğu manası çıkarılmasın. O, bütün bu keşifleri, bütün bu yemekleri iştihasız midesini aldatmak, birkaç lokma fazla yiyebilmek için yapar.

Reşat Nuri'yi zayıf, çelimsiz görenler onun hayatında hiç spor yapmadığını zannederler. Hâlbuki Reşat Nuri, çok yol yürür ve bir dakika bir yerde durmaz. Gayet az oturur. İyi bisiklete biner. Hatta şimdi bile... Mesela bugün canı ister, yeğeninin bisikletiyle kırlarda dolaşır...

Akşam, 14 Eylül 1937.

---

[7] İştah açacak.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

ERCÜMENT EKREM TALU

(Taha Toros Arşivi)

Ercüment Ekrem Talu (1886-1956): Gazeteci, romancı, mizah yazarı, mütercim. Asıl adı Ahmet Kemal Ercüment olmasına rağmen "Ercüment Ekrem Talu" adını kullanan yazar, Recaizade Mahmut Ekrem'in oğludur. İlk yazısı 1904'te *Çocuklara Mahsus Gazete*'de yayımlanan yazar; roman, hikâye, tiyatro, gezi yazısı, fıkra, hatıra türlerinde eserler vermiştir. *Asriler* (1922), *Sabir Efendi'nin Gelini* (1921), *Evliya-yı Cedid* (1924), *Şevket-meab* (1925), *Meşhedi Ankara'da* (1933) gibi eserleriyle tanınmıştır.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Asrî Evliya Çelebi Ercüment Ekrem, ilk çocukluğunda paşa olmaya karar vermiştir. Hem öyle mülazım,[1] yüzbaşı, binbaşı olarak sıra ile işe başlamak değil de doğrudan doğruya paşa...

Alaylarda kordonlu, nişanlı paşaları seyrederken küçük Ercüment'in ağzının suları akar dururmuş.

Ercüment Ekrem'de yazıcılık hevesi şöyle başlıyor: Ercüment Ekrem'in babası "Büyük Ekrem"in[2] evinde Tevfik Fikret,[3] Halid Ziya,[4] İsmail Safa[5] toplanırlar, edebiyattan

---

1 Teğmen.

2 Recaizade Mahmut Ekrem (1847-1914): Yazar, şair. Tanzimat Dönemi Türk edebiyatının en önemli isimlerindendir. Pek çok edebî türde eser veren yazarın *Araba Sevdası* (1896) adlı romanı, edebiyatımızdaki ilk realist roman kabul edilir.

3 Tevfik Fikret (1867-1915): Edebiyat-ı Cedide Dönemi şairi, yazar. Modern Türk şiirinin kurucu isimlerindendir. *Rübâb-ı Şikeste* (1900), *Halûk'un Defteri* (1911), *Rübâb'ın Cevabı* (1911), *Şermin* (1914) en önemli eserleridir.

4 Halid Ziya Uşaklıgil (1865-1945): Edebiyat-ı Cedide Dönemi yazarı, romancı, hikâyeci. Türk edebiyatında roman türünün önemli temsilcilerindendir. *Mai ve Siyah* (1898), *Aşk-ı Memnu* (1901), *Kırık Hayatlar* (1924), *Kırk Yıl* (1936), *Saray ve Ötesi* (1940-1942) eserlerinden bazılarıdır.

5 İsmail Safa (1867-1901): Şair, yazar, devlet adamı. Muallim Naci'nin "şair-i maderzad" [anadan doğma şair] olarak nitelendirdiği İsmail Safa, Peyami Safa'nın babasıdır. Recaizade-Muallim Naci tartışmasında Muallim Naci'nin etkisinde kaldı. *Sünûhat* (1890), *Huz Mâ-Safâ* (1892), *Mağdura-i Sevda* (1892), *Hissiyat* (1912) şiir kitaplarından bazılarıdır.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

konuşurlar, yeni yazdıkları eserleri birbirlerine okurlardı. İşte Ercüment bu meclislerde bir köşeye büzülür, onların konuşmalarını uzun uzun dinlerdi.

Ercüment o zamanlar Samipaşazade Sezai'nin[6] *Sergüzeşt* ismindeki romanını okumuştu. İlk defa bu roman için uzun uzun gözyaşı dökmüştü. *Sergüzeşt*, Ercüment Ekrem'e o derece tesir etmiştir ki romanın mevzuunu düşündükçe günlerce ağlamıştır.

İşte *Sergüzeşt*'ten ilham alan küçük Ercüment, ilk romanını on iki yaşında iken yazmıştır. Bu *Ahretlik* adında bir romandı. 15 sahifelik küçük bir mektep defterine yazılmıştı.

12 yaşındaki muharririn yazdığı bu romandan yalnız bir kişinin haberi vardı: Annesinin...

Annesi bir gün bu 15 sahifelik romanı babasına vermiş:

"Bak bizim Ercüment neler yazmış!" demiştir. Ekrem de 12 yaşındaki oğlunun yazdığı romanı Tevfik Fikret misafir geldiği bir gece Ercüment Ekrem'e yüksek sesle okutmuştur. Tevfik Fikret romanı sonuna kadar dinledikten sonra:

"Bu çocukta cevher var..." demiştir.

İşte o günden itibaren Ercüment Ekrem muharrirlik peştamalını beline kuşanmış ve muharrirliği benimsemiştir. Edebiyat hevesiyle beraber de paşa olmaktan vazgeçmiştir.

İki sene sonra da *Çocuklara Mahsus Gazete*[7] "Güvercinler" adındaki ilk yazısını neşretmiştir.

---

[6] Samipaşazade Sezai (1860-1936): Tanzimat Dönemi hikâye ve roman yazarı. Modern Türk hikâyeciliğinin ilk önemli örneği kabul edilen *Küçük Şeyler* (1891) adlı hikâye kitabı ve *Sergüzeşt* (1888) romanı en önemli eserleridir.

[7] *Çocuklara Mahsus Gazete*, 1896-1908 yılları arasında İstanbul'da haftalık yayımlanan resimli çocuk dergisidir.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Bundan sonra Asrî Evliya Çelebi için çok seyahatli bir hayat başlamıştır. İran'ı baştan başa dolaşmış; Habeşistan'a gitmiş, aşağı yukarı bütün Balkan memleketlerine, Avrupa'nın birçok kısımlarına gitmiştir. Gezdiği yerlerde Ercüment Ekrem, en çok İran'ı sevmiştir. İranlıların bilhassa şair ruhlarına bayılmıştır. Orada dilencinin bile şair olduğunu görmüştür.

Ercüment Ekrem İranlının misafirperver, kerim[8] bilhassa şair ruhunu göstermek niyetiyle "Meşhedi Cafer" tipini yaratmıştır. Fakat ne yazıktır ki bazıları Meşhedi'nin tipini yanlış anlamışlardır. İşte bu, Ercüment Ekrem'i yazıcılık hayatında en müteessir eden[9] şeylerden biridir.

Ercüment Ekrem'in en çok beğendiği eserlerden biri de Evliya Çelebi'nin seyahatnamesidir. Evliya Çelebi'nin üslubuna ve ondaki ince espriye meftundur.[10] Ercüment Ekrem, Evliya Çelebi seyahatnamesini birkaç kere hatmetmiştir. Nereye gitse Evliya Çelebi'nin oraya dair yazdığı eseri de beraberinde götürür. Evliya Çelebi'ye bu düşkünlük Ercüment Ekrem'de o dereceye gelmiştir ki nihayet bir gün bu sahada bir kalem tecrübesi yapmaya karar vermiştir. İşte *Evliya-yı Cedid*[11] böyle yazılmıştır. *Evliya-yı Cedid* evvela Süleyman Nazif'e[12] okunmuştur. Süleyman Nazif, bu eseri pek beğenmiş, göklere çıkarmıştır.

Ercüment Ekrem 35 senelik yazıcılık hayatında yazılarından dolayı hemen hemen en az mahkeme huzuruna çıkan muharrirlerden biridir. 35 senelik uzun yazı hayatında, yazı yüzünden Ercüment Ekrem yalnız iki kere

---

[8] Cömert, eli açık.

[9] Üzen.

[10] Tutkun.

[11] Ercüment Ekrem Talu'nun 1924'te yayımladığı eseri.

[12] Süleyman Nazif (1870-1927): İkinci Meşrutiyet Dönemi şairi, yazar ve gazeteci. *Gizli Figânlar* (1906), *Bataryaile Ateş* (1917), *Malta Geceleri* (1924) eserlerinden bazılarıdır.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

mahkeme huzuruna çıkmıştır. Bunlardan birinde kendisi davacı sıfatıyla bulunuyordu. İkincisinde ise bir "Keçi" hikâyesinden dolayı dava ediliyordu. Suçu "Hissiyat-ı diniyeyi rencide etmek" idi. O vaktin mantığını göstermek itibarıyla bu "Keçi" hikâyesi oldukça meraklıdır. Ercüment Ekrem "Keçi" adında bir hikâye yazıyor. Hikâyenin mevzuu şu:

Bir adamın tamam 400 keçisi var. Adam dini bütün adam. Keçileri ne artıyor ne eksiliyor. Aylar geçiyor, hep 400 keçi, hâlbuki adamcağız keçilerinin biraz çoğalmasını istiyor. Bir gün evine bir derviş geliyor. Keçilerin sahibi dervişe işi açıyor. Derviş:

"Mutlaka," diyor, "bir kusurun vardır. İyi düşün."

Keçi sahibi uzun uzun düşündükten sonra:

"Biraz namaza karşı gevşek davranırım..." diyor.

Derviş:

"İşte gördün mü?" diyor, "bundan sonra vakit buldukça nafile namaz kıl..."

Adamcağız kendisini nafile namazlara veriyor. Keçilerini ihmal ediyor. Başlıyor hayvanlar ölmeye... Keçiler azala azala nihayet zayıf, uyuz, kupkuru bir teke kalıyor. Bu teke evde ne var ne yoksa her şeyi kamçı sapına çeviriyor. Yemediğini bırakmıyor. Ve biçare sahibinin başına bir bela oluyor. Bir gün herifin karısı komşuya gidecek, kocasına sıkı sıkı tembih ediyor:

"Aman," diyor, "ekmek için hamur yaptım. Köşede duruyor. Mukayyet ol da bu hınzır hayvan yemesin!"

Adam dikkat ediyor, fakat bir an dalıyor. Keçi hamura yaklaşıp hepsini midesine indiriyor. Adam yedi sekiz günlük ekmeğinin hamurunun gittiğini görünce keçiye dönüyor:

"Vallahi hayvan aklını başına al... İki rekâtlık canın kaldı. Onu da kılar, seni de gebertirim" diyor...

Bu hikâye mahkemede okununca reis Ercüment Ekrem'e:

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

"Siz," diyor, "hissiyat-ı diniyeyi rencide etmişsiniz... Bu hikâye ile ne demek istiyorsunuz?"

Ercüment Ekrem son derece güzel bir müdafaa şekli bularak diyor ki:

Ercüment Ekrem.
(Karikatür: Cemal Nadir)

"Bu hikâyedeki adam, dini menfaatine alet etmek istiyor. Namaz kılarak keçilerini çoğaltmaya çalışıyor. Ben dinin hususi menfaatlere alet edilemeyeceğini göstermek için bu hikâyeyi yazdım."

Ercüment Ekrem derhâl beraat ediyor.

Ercüment Ekrem muhakkak ki ayyaş değildir, lakin:

"Başımın yorgunluğunu dinlendirmek için ispirtodan başka vasıta bulamadım," der. Yorgun zamanlarında içer. Bu hususta Çallı[13] ile aralarında mühim bir fark vardır. Çallı tek başına kafasını kesseler içemez. Ercüment de daima tek başına içer. Çünkü o içtiği zaman kendi kendisini dinlemek ister. İçince sevdiği birkaç alaturka parçayı da söyler. Mesela eskiler:

"Telif edebilsem feleği...",[14] *"Gül hazin, sümbül perişan"*,[15] köçekçe[16] faslının güzel parçalarını, *"Yemenimin uçları"*nı,[17] yeni şarkılardan da *"Delisin, deli gönlüm"*ü[18] söyler ve bunları çok sever.

---

[13] İbrahim Çallı.

[14] Güftesi Mehmet Sadi Bey'e, bestesi Latif Ağa'ya ait mahur makamında şarkı.

[15] Güftesi Recaizade Mahmut Ekrem'e, bestesi Rahmi Bey'e ait beyati makamında ağır aksak şarkı.

[16] Klasik Türk musikisinde dans amacıyla bestelenmiş bir form.

[17] Segâh makamında söylenen anonim türkü.

[18] Güftesi Mithat Ömer Karakoyun'a, bestesi Selahattin Pınar'a ait beyati makamında şarkı.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Ercüment Ekrem musikide kadın sesinden âdeta nefret eder ve:

"Alaturka musikiyi kurtarmak isteyenler onu evvela kadın sesinden kurtarsınlar!" der.

O, güzel erkek sesine hayrandır. Türk musikisinin güzel erkek sesi üzerinde durduğuna, kadın sesinin bunu adileştirdiğine kanidir.

Ercüment Ekrem yazmadığı ve okumadığı zamanlar musiki ile meşgul olur. Alaturka musikide bilgisi kuvvetlidir. İyi piyano çalar.

Akşam, 16 Eylül 1937.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

HÜSEYİN RAHMİ GÜRPINAR

Hüseyin Rahmi Gürpınar (1864-1944): Yazar, hikâyeci, romancı. Modern Türk edebiyatının önemli yazarlarından biridir. *Şık* (1889), *Şıpsevdi* (1911), *Kuyrukluyıldız Altında Bir İzdivaç* (1912), *Efsuncu Baba* (1924), *Eşkıya İninde* (1935), *Kesik Baş* (1942) önemli romanlarından bazılarıdır.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Büyük roman üstadı Hüseyin Rahmi'nin garip bir talihi vardır. Türkiye'nin en meşhur bekârlarından olan *Şıpsevdi* muharriri her sene muntazaman bir izdivaç teklifi karşısında kalır. Hüseyin Rahmi bu cihetten Hollivut yıldızlarına çok benzer. Onların içinde de izdivaç teklifi mektupları alanlar pek çoktur.

Hüseyin Rahmi'nin Heybeli'nin tepesindeki köşkünde bir çuval büyüklüğünde kocaman bir torbası vardır. Bu torba meçhul genç kızlardan, genç kadınlardan ve diğer okuyucularından gelen mektuplarla doludur... Ara sıra üstat bu torbayı açar, niyet çeker gibi torbanın içinden bir mektup alır ve okur.

Herkes az çok tabiat denilen şeyi sever. Fakat yeryüzünde tabiatı Hüseyin Rahmi kadar seven az bulunur. O, tabiatın sükûnuyla baş başa kalmak için Heybeli'nin ta tepesindeki köşküne çekilmiştir.

Bazan günlerce İstanbul'a inmez, bütün geceler ve günler çamların hışırtısını dinler, denizi seyreder. Onun eğlenceleri de böyledir. Tabiatın kucağında oturduğu hâlde ayda bir yaptığı eğlencelerde de nerelere gider bilir misiniz? Hünkârsuyu'na, Fındıksuyu'na, Bendler'e...[1] Bu gezintilerde meşhur romancıya ekseriya kırk senelik

[1] Hünkârsuyu, Fındıksuyu ve Bendler, o dönemde İstanbul'un ünlü mesire yerleridir.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

arkadaşı ve tâbii[2] B. Hilmi[3] refakat eder. İki eski arkadaş Hünkâr Tepesi'ne çıkarlar, burada sessiz, az konuşarak gene tabiatı seyrederler.

Hüseyin Rahmi son derece muntazam yaşar. Yemekleri, uykusu, her şeyi saati saatinedir. Çok uzun bir bekârlığın verdiği el alışkanlığı ile ufak tefek hizmetlerini kendi görür.

Yazı yazması için mutlaka keyifli olması, içinde yazıya karşı iştiha duyması şarttır. Canı istemediği zaman yazı yazmayan mesut muharrirlerdendir. Türk edebiyatına senelerden beri pek çok kıymetli romanlar veren Hüseyin Rahmi bütün muharrirlik hayatında bir kere olsun kurşun kalem kullanmamıştır. Yazılarını daima mürekkeple yazar. Müsveddeleri son derece muntazamdır. Silik, çizik, onun müsvedde kâğıtlarında pek nadir şeylerdir.

Vapurdaki ihtiyar kadın

Hüseyin Rahmi bugün oldukça yaşlı bulunmasına rağmen hâlâ ilk romanını yazdığı gün kadar genç rabıtalarla[4] sanatına bağlıdır. Mesela vapurda yanında oturarak carcar öterek durup dinlenmeden gelinini çekiştiren ihtiyar kadını dikkatle tetkik eder. Hatta hoşuna giden tabirleri, sözleri hafifçe not da eder.

Hüseyin Rahmi son derece nazik ve usule âdeta riayetkârdır.[5] Evine giden bir misafirin yanına üstat daima tıraş olduktan ve elbiselerini giydikten sonra iner, hatta bunu hasta yatağında olduğu zamanlar bile ihmal etmez.

---

[2] Yayıncı.

[3] İbrahim Hilmi Çığıraçan (1876-1963): Yayıncı, yazar. Hüseyin Rahmi'nin pek çok romanı İbrahim Hilmi Çığıraçan'ın sahibi olduğu Hilmi Kitabevi tarafından basılmıştır.

[4] Bağ.

[5] Uyan.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Hüseyin Rahmi.
(Karikatür: Cemal Nadir)

Bahçesinin etrafı güzel çamlarla çevrili olduğu hâlde Hüseyin Rahmi gene çiçeğe son derece meraklıdır. Bahçesinde güzel gülleri vardır. Gül mevsimi Hüseyin Rahmi'yi ziyarete giderseniz, üstat kendi eliyle, kendi makasıyla kestiği güllerden bir demet toplayıp hediye eder.

Hüseyin Rahmi'nin hayatında hiç ihmal etmediği bir şey de kimseden beş para borç almamasıdır.

Hani üstat sigara tiryakisi olsa ve kibriti olmasa "borç olur" diye başkasından sigarasını yakmaz. Arkadaşları arasında meşhurdur: Yanında on liralık bir kâğıttan başka bozukluk parası olmadığı zamanlar üç beş kuruşluk bir şey alsa ekseriya ona, "Kalsın bayım, sonra verirsiniz..." derlerse meşhur romancı âdeta buna kızar, gider, uğraşır, on liralığı bozdurtur ve üç kuruş mu, beş kuruş mu, ne ise onu verir ve rahat eder.

Üfürükçüler, falcılar, büyücüler

Hüseyin Rahmi'yi sathi[6] bir görüşle okuyanlar içinde belki onu kari[7] eğlendirmek, hoşça saatler geçirtmek ve sadece mizah sanatı yapmak için eserler yazdığını zannedebilirler. Hâlbuki Hüseyin Rahmi'nin kahkahalarla gülünen her eserinde büyük bir fikir, müdafaa edilen büyük bir tez vardır.

Hüseyin Rahmi bu tezleri müdafaa ederken son derece inkılapçıdır. Mesela o bütün romanlarında büyücülerle,

---

[6] Yüzeysel.

[7] Okuyucu.

falcılarla, softalarla, din perdesi altında bir bir dalavere yürüten yobazlarla, tufeyli[8] paşa damatlarıyla öyle bir alay etmiş, bunları öyle yerden yere vurmuştu ki Rahmi'nin bütün eserleri bunun için birer inkılap edebiyatı numunesi sayılabilir. Mesela *Tesadüf*'te[9] Hüseyin Rahmi falcıları, falcıların yaptıkları fenalıkları son derece güzel anlatmıştır. *Muhabbet Tılsımı*'nda[10] muska yazan softanın rezaleti ne güzel tasvir edilmiştir.

Hüseyin Rahmi'nin içi üfürükçülere, okuyuculara, falcılara, büyücülere karşı kinle doludur. Üfürükçülerin, okuyucuların okumak bahanesi altında nasıl kadın dalavereleri çevirdiklerini eserlerinde bütün açıklığıyla anlatmıştır.

İlk gençliğinde...

Hüseyin Rahmi gayet sakin hayatı sevdiği hâlde muharrirliğinin ilk parlak devirlerinde oldukça gürültülü bir hayat geçirmiştir. Birçok tehdit mektupları almış, Aksaray'daki evine giderken silahlı tehditlere uğramıştır. Bir zaman saray tarafından yazı yazmaktan bile menedilmiştir. Fakat o bunların hiçbirinden yılmamıştır. Kaleminden bir müddet için ayrılmamıştır. O kadar ki Hüseyin Rahmi, hayatında yalnız kalemiyle, romanları ile yaşamıştır.

Hüseyin Rahmi neden evlenmez?

Romancı bundan bahsederken:

"Katiyen evlenmenin aleyhinde değilim..." der, "fakat evlenmek için vaktim olmadı."

Mamafih[11] Hüseyin Rahmi yalnız daha iyi çalıştığına kanidir. Bir romancı için de yalnızlığın en büyük nimet olduğuna inanır, hatta onun:

---

[8] Dalkavuk, çanak yalayıcı.

[9] Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın 1900'de yayımladığı romanı.

[10] Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın 1928'de yayımladığı romanı.

[11] Bununla birlikte.

"Kırk bu kadar cilt romanım var... Eğer yalnız yaşamasaydım bunun dördünü yazamazdım," sözü pek meşhurdur.

Akşam, 17 Eylül 1937.

II. BÖLÜM
TİYATROCULAR

MUHSİN ERTUĞRUL

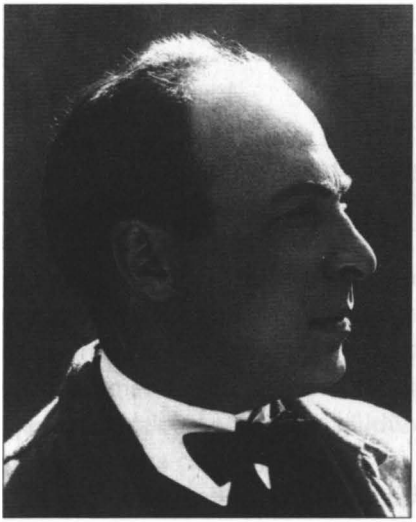

Muhsin Ertuğrul (1892-1979): Tiyatrocu, sinemacı, yazar, aktör, eleştirmen. 1911'de Paris'e giderek oradaki tiyatro ve sinema faaliyetlerini yakından takip eden Muhsin Ertuğrul, yurda döndükten sonra Darülbedayi'nin kuruluş çalışmalarına katıldı. Modern Türk tiyatrosunun kurucu isimlerinden biri olan Muhsin Ertuğrul, tiyatro ve sinema üzerine düşüncelerini çeşitli yazılarında ortaya koydu. 1911'de *İntihar* adlı telif bir tiyatro eserine imza atan yazar, onlarca tiyatro eserini de dilimize çevirdi. *Benden Sonra Tufan Olmasın* (1989) adlı hatıra kitabı, ölümünden on yıl sonra neşredildi.

"Bugünkü tiyatromuzun dâhisi" dediğimiz Ertuğrul Muhsin,[1] tam asker olacak adamdır. Tepebaşı'ndaki[2] tahtadan tiyatroya öyle bir disiplin sokmuştur ki mesela bir prova zamanında cüretkâr bir sivrisinek bile artistlerin yanına giremez. Zaman zaman tiyatronun kara tahtasına bir ceza kâğıdı yapıştırılır, onda faraza[3] şöyle bir not göze çarpar:

"Artist Bay Muammer Karaca,[4] iş esnasında ve piyes haricinde bir şey anlatarak arkadaşlarını güldürdüğünden kendisi 5 lira para cezasına çarpılmıştır."

Ertuğrul Muhsin'deki disiplin zihniyeti o kadar hâkimdir ki tiyatroda öz babası bile küçük bir kayıtsızlık göstersе dinlemez, ceza keser. Hatta dostları ondaki bu müthiş disiplin zihniyetine ait şu fıkraları anlatırlar:

---

1 "Selim Kudret, Perdeci, Ahmet Rıdvan, İpşeken, Servet Moray, Füruzan Cemali" müstearlarını kullanan Muhsin Ertuğrul, bazı yazılarında da "Ertuğrul Muhsin" imzasını kullanmıştır.

2 İstanbul'da Beyoğlu'nda yer alan Tepebaşı Dram Tiyatrosu ve Tepebaşı Kışlık Tiyatrosu adlarıyla anılan tiyatro binası kastedilmektedir. Bu bina, Cumhuriyet döneminde Şehir Tiyatrosu olarak hizmet vermeye devam etmiştir.

3 Mesela.

4 Muammer Karaca (1906-1978): Türk tiyatro ve sinema oyuncusu. Muammer Karaca Tiyatrosu'nun kurucusudur. Türk tiyatro tarihinin önemli oyunlarından *Cibali Karakolu*'nun yazarıdır.

Tiyatroda rejisör evde koca

Ertuğrul Muhsin, kıymetli artist Neyyire'nin[5] kocasıdır. Fakat tiyatroda Ertuğrul Muhsin, katiyen koca değildir. Rejisördür. Rejisör Ertuğrul Muhsin, bunun için birkaç kere artist Neyyire'ye ceza verdirtmiştir.

Neyyire Neyir Hanım.
(Taha Toros Arşivi)

Eve gidince Ertuğrul Muhsin rejisörlüğünü muvakkat[6] bir zaman için bir tarafa bırakır ve koca olur. Sofrada zevcesi Neyyire'ye sorar:

"Vah Neyyireciğim... Sizin rejisör sana ceza kesmiş öyle mi?... Çok insafsız adammış doğrusu..."

Bir dostu da şu fıkrayı anlattı:

Bir gün prova istenilen bir şekilde olmamıştı. Bütün artistlere ceza vermek icap ediyordu. Hâlbuki ayni piyeste Ertuğrul Muhsin'in de rolü vardı.

Rejisör Ertuğrul Muhsin bütün artistlere bu arada, aktör Ertuğrul Muhsin'e de ceza kesti.

Disiplin uğrunda o, kendi kendini bile icap edince cezalandırır.

---

[5] Neyyire Neyir (1902-1943): Türk tiyatro ve sinema oyuncusu. Gerçek adı Münire Eyüp Ertuğrul'dur. Muhsin Ertuğrul'un ilk eşi olan Neyyire Neyir, çok sayıda oyunda ve filmde rol almıştır.

[6] Geçici.

Hayatında baloya gitmeyen artist

Ertuğrul Muhsin'in garip bir hususiyeti vardır. Hayatında bir kerecik olsun bir baloya gitmemiştir.

O balodan nefret eder. Kalabalıkta başı döner. Ertuğrul Muhsin'in hiç gitmediği yerlerden biri de kahve ve gazinolardır. Hatta kalabalık kahvelerin önünden geçerken Ertuğrul Muhsin arkadaşlarına:

"Mümkün olsa bütün bu kahveleri kapatırım!" der.

Kalabalık lokantada katiyen yemek yemez. Hatta belki de otomobilini kalabalık tramvaya binmemek için almıştır. Ertuğrul Muhsin kalabalıktan niçin bu kadar çekinir?... Bunun cevabı gayet basittir. Çünkü Ertuğrul Muhsin, dünyanın en mahcup, en sıkılgan adamlarından biridir. Mesleği hiç mahcubiyetle, sıkılganlıkla kabil-i telif[7] olmadığı hâlde Türkiye'nin en büyük sahne artisti yabancı birisiyle konuşurken kızarır. Siz âdeta bu sıkılgan ve nazik adam karşısında şaşırırsınız:

Muhsin Ertuğrul.
(Karikatür: Cemal Nadir)

"Şehir tiyatrosunu büyük bir disiplinle tir tir titreten Türkiye'nin –tabir mazur görülsün– en kaşarlanmış artisti bu mu?"

Muhsin'in üç şeye karşı önüne geçilmez bir zaafı vardır:

1-Yaprak sigarası içmek, 2-İyi giyinmek, 3-Güzel piyes okumak.

Hele yaprak sigarası... Muhsin'in ağzından kalın yaprak sigarasının eksik olduğu zaman hemen hemen görülmez. Şehir Tiyatro-

---

7 Uygun olan, bağdaşan.

su'nun rejisörü bu itibarla meşhur rejisör Ernest Lübiç'e[8] de pek benzer. Çünkü Ernest Lübiç'in ağzından da yaprak sigarası eksik olmaz.

Her sabah jimnastik

Muhsin, vücuduna son derece bakar. Bunun için spora fevkalade düşkündür. Her sabah gayet erkenden kalkar ve jimnastik yapar, sonra da Mecidiyeköyü'nde bir yürüyüş yapar.

Ertuğrul Muhsin'in rol aldığı zamanlar sahneye çıkışı hakikaten görülecek şeydir. O sahneye çıkacağı gece, ilk defa bir piyeste bir rol almış on sekiz yaşında bir hevesli gibi heyecan içinde piyesten iki saat evvel tiyatroya gelir. Odasına kapanır. Arkadaşları bu iki saatlik zamana "heyecan uykusu" derler. Bu esnada iki saat Muhsin'in yanına kimse girmez. Kimse ile konuşmaz. Sahneye çıkacağı akşam heyecanından yemek yediği görülmemiştir.

Piyesi biter, Muhsin sahneden çıkar ve eve gidip öyle yemek yer.

Sahnede oynarken gözleri ne kadar seyircilerin üzerine çevrilirse çevrilsin kimseyi görmez. Önündeki salon, bembeyaz bir duman hâlindedir.

Ertuğrul Muhsin ve Greta Garbo

Meşhur sinema yıldızı Greta Garbo[9] yıldızı bu derece parlamadan önce İstanbul'a gelmiş ve Ertuğrul Muhsin'le tanışmıştır. Greta Garbo'nun İstanbul'da çevireceği bir film için Muhsin kendisine yardım etmiştir. Fakat Greta Garbo'nun çalıştığı kumpanya,[10] sinema çekme makinelerinden çoğunu gümrükten geçirememiştir. Meşhur artist İstanbul'dan

---

[8] Ernest Lübiç (?-?): Sinema rejisörü.

[9] Greta Garbo (1905-1990): Hollywood'un İsveç asıllı ünlü sinema oyuncusu.

[10] Şirket.

Greta Garbo.

ayrılmaya mecbur olmuştur.

Greto Garbo'nun geldiğini bugün yalnız Muhsin değil Şehir Tiyatrosu artistlerinden pek çoğu, mesela Vasfi Rıza da hatırlar.

Ertuğrul Muhsin'in hayatta en sinirlendiği şey birisinin kendisine vazife olmayan bir şeye karışmasıdır. Bunun için Ertuğrul Muhsin, çalıştığı müesseselerin, mesela film stüdyosunun duvarlarına, tiyatroya, "Üzerinize ait olmayan şeylere karışma..." levhasını astırmıştır. Muhsin'in bir de yalan söylemekten ödü kopar. Onun bu hâlini gören artist Muammer:

"Şaşıyorum yahu," diyor, "hayret ediyorum. Hiç yalan söylemiyor."

Muhsin son derece hassastır. Lakin hislerini belli etmekten pek korkar. Bazı hadiseler karşısında gözleri sulanacak derecede hassasiyete kapıldığı olur, fakat tesirini dışarıya vermekten âdeta utanır.

Muhsin, adam yetiştirmeyi kendi aktörlüğünden ve rejisörlüğünden çok sever. Gençleri teşvik için mesela piyeslerde, küçük figüran rollerine kendi çıkar. Nitekim *Maya* piyesinde küçücük bir figüran rolü oynamıştır.

Akşam, 4 Eylül 1937.

VASFİ RIZA ZOBU

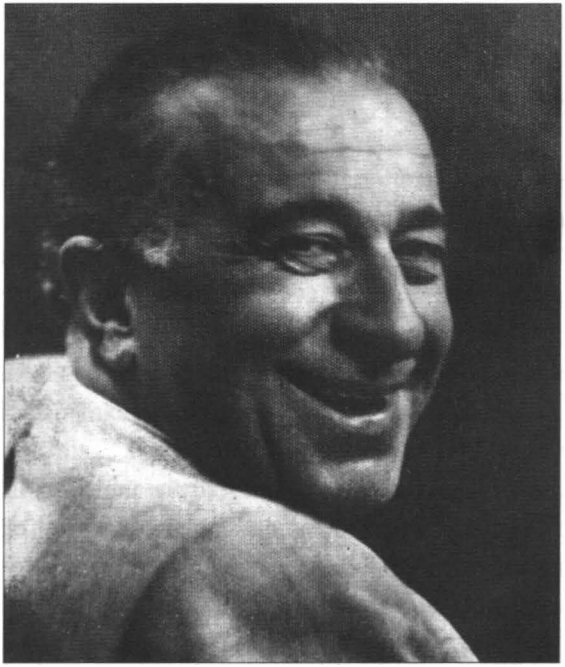

Vasfi Rıza Zobu (1902-1992): Türk tiyatro ve sinema oyuncusu. Vasfi Rıza, 1917'de girdiği Darülbedayi'nin kurslarına devam ederken bir yandan da sahneye çıkmaya başladı. 1929'da Şehir Tiyatrolarında çalışmaya başladı. Pek çok oyunda ve sinema filminde rol aldı. Şehir Tiyatrolarının yayın organı olan *Türk Tiyatrosu* dergisinde yayımlanan hatıraları *O Günden Bu Güne* (1977) adıyla kitaplaştı.

Kıymetli operet artisti tiyatrodan nasıl kovulmuştu! Vasfi Rıza neden evlenmez? Bulgar hududunda bir macera

Vasfi Rıza evvela asker olmaya karar vermiş. Küçüklüğünde en büyük hevesi "yanı kılıçlı zabit" olmakmış... Çünkü Vasfi Rıza'nın ailesinde asker olmayan tek erkek yok gibidir. Fakat sonra iş değişmiş. Musikiye ve sahneye heves sarmış... Hatta musiki onu bir zamanlar Mevlevî tekkelerine kadar sürüklemiş... Her cuma günü Kuledibi'ndeki Mevlevihane'de, başında Mevlevî külahı, sırtında cübbe okurmuş... Ayin bitince Vasfi Rıza başından külahı, sırtından cübbeyi atar, tiyatroya koşar, mesela bir sarhoş yahut eli tabancalı bir hırsız rolünü oynarmış...

Yani tam "gündüz külahlı, gece silahlı" sözüne uygun bir hayat!...

Lakin bugün daha sahneye çıkar çıkmaz alkışa tutulan Vasfi Rıza, ilk zamanlar sahne perdesinin hiç de yüzünü görmemiştir. Hatta bunun Vasfi Rıza'da çok acı bir hatırası da vardır.

Vasfi Rıza tiyatrodan kovuluyor!

Bugün sahnemizin en kıymetli artistlerinden biri olan Vasfi Rıza'nın vaktiyle, sanat hayatının ilk zamanlarında tiyatrodan âdeta kovulduğunu bilir misiniz?

Bora[1] piyesi oynanıyor. Temsil, gündüz kadınlara... Bu piyeste Vasfi Rıza'nın küçücük bir uşak rolü var. Sahneye çıkacak ve bir iki kelime söyleyecek, ondan sonra içeri girecek... Vasfi Rıza uşak rolüne çıkıyor. Fakat söyleyeceği iki üç kelimeyi o kadar fena söylüyor ki tiyatroyu idare edenler temsilden sonra onu çağırıyorlar:

"Sen artık geceki temsile gelme... Biz uşak rolü için başkasını buluruz..." diyorlar.

Vakıa[2] bu, sanatkârın üzerinde büyük bir darbe oluyor ama, maneviyatı kırılmıyor, daha büyük bir hızla kendisini sahneye veriyor ve nihayet eninde sonunda muvaffak oluyor.

Vasfi Rıza için bazıları "fazla hesabını bilir," diyebilirler. Hatta tiyatro muhitinde Vasfi Rıza'nın bu huyu için şık bir fıkra da anlatılır:

Ertuğrul Muhsin Avrupa'ya gitmiş, gezmiş, dönmüş:

"Kaç paran gitti?" diye sormuşlar, Ertuğrul Muhsin cevap vermiş:

"Giderken 1000 liram vardı. Memlekete 200 lira ile döndüm."

Vasfi Rıza Avrupa'ya gidip gelmiş. Sormuşlar:

"Bu seyahat sana kaç paraya mal oldu?

Vasfi:

"Giderken cebimde 1000 liram vardı..." demiş ve durmuş:

"Peki döndüğün zaman cebinde kaç paran vardı?"

Vasfi Rıza cevap vermiş:

"2000 lira!.."

Vasfi Rıza'yı bazı tanıdıkları bu kadar hesabî bilirler. Şüphesiz ki bu derecesi mübalağadır. Vasfi Rıza muhakkak hesabını bilir. Daha doğrusu o yaşamasını iyi bilir.

---

[1] Fransız oyun yazarı Henry Bernstein'in (1876-1953) kaleme aldığı, İ. Galip Arcan tarafından dilimize tercüme edilen üç perdelik piyes.

[2] Gerçi.

Ayda az bir para harcettiği hâlde Vasfi Rıza'nın otomobili, köşkü, aşçısı, uşağı, buzdolabı vardır. Böyle bir adama da hasis denmez, "iyi yaşamasını biliyor," derler... Hatta Vasfi Rıza'nın bankada küçük bir hesabı da vardır...

Vasfi Rıza'ya, domuz derisi eldivenlerle şık hususi otomobilini kullanırken:

"Ne modern adam!" derler.

Vasfi Rıza modern olmakla beraber son derece mutekiddir.[3] Otuz ramazan hiçbir gün orucunu kaçırmaz. Namazını kılar. Balet artistlerinin mayolu vücutları arasında şarkısını söyledikten sonra ramazan geceleri sahura oturur, yemeğini yer. Akşam da iftarını ettikten sonra tiyatroya gelir. Sahneye çıkar.

Vasfi Rıza neden evlenmez?

Vasfi Rıza, Profesör Besim Ömer kadar değilse bile oldukça meşhur bekârlardandır.

Bazılarına her ne hikmetse merak olmuştur:

"Vasfi Rıza neden evlenmez?" diye sorarlar.... Vasfi Rıza'nın neden evlenmediğini anlatalım. Kıymetli artist, bu hususta aynen şöyle düşünür:

Vasfi Rıza evli bir adamın son derece muntazam bir hayat sürmesine taraftardır. Vasfi Rıza bir kocanın çapkınlık yapmasını son derece ayıplar. Hâlbuki Vasfi Rıza'nın kayıtsız hayata sonsuz bir zaafı vardır. Mesela bu gece bir baloya gitmek aklından geçer, kalkar gider.

Sonra sevimli aktör seyahati çok sever. Her sene Avrupa'ya gitmek ister. Evlenince karısını da beraber seyahate götürmek lazımdır. Hâlbuki Vasfi Rıza parasının buna kâfi gelmediğine kanidir. Vasfi Rıza bir erkeğin karısından ziyade kendisine itina etmesine, kendisine elbise vesaire yaptırmasına pek ziyade sinirlenir. Hâlbuki aktör olduğu

---

[3] Dindar.

için rol icabı kendisine kat kat elbiseler yaptırması, şık gezmesi lazımdır. Evlenirse karısını kendisi kadar şık gezdiremeyecek, ona kendisi kadar elbise yaptıramayacaktır.

Vasfi Rıza Zobu.
(Karikatür: Cemal Nadir)

İşte bütün bunlar Vasfi Rıza'nın evlenmesine mâni olmaktadır.

Evlenme bahsi açılınca Vasfi Rıza:

"Hele bir ellisine gelelim," der.

Ak saça hayran...

Vasfi Rıza'nın genç kızlardan ziyade dulların hâlini beğendiği birkaç kere yazılmıştı. Genç kızlar kıymetli aktörümüze çatmış olacak ki şimdi bu bahse katiyen temas etmemektedir.

Vasfi Rıza nasıl kadınları güzel bulur?... Bu zamana ve kadınların güzellik tarzına göre değişir. Yalnız şurası muhakkaktır ki Vasfi Rıza gençlerde beyaz saça bayılır. Genç simaların üstünde beyaz saç pek hoşuna gider. Genç olduğu hâlde ağaran saçlarını boyayanlara da acır.

Beyaz saçını boyayan bir genç kızın bu hareketini güzel ve nadide bir mozaiği sıva ile örtmeye benzetir.

Bulgar hududunda bir macera

Vasfi Rıza hususi hayatında hiç de sahnedeki gibi neşeli değildir. Fakat ters de değildir. Onun şimdiye kadar kimse ile kavga ettiği görülmemiştir. "*Karım Beni Aldatırsa*"[4] filminde Vasfi'nin, "Benim sinirlerim yoktur" şarkısı meşhurdur.

---

[4] Senaryosunu Nâzım Hikmet'in yazdığı, yönetmenliğini Muhsin Erğ tuğrul'un yaptığı 1933 tarihli film.

Hakikaten Vasfi Rıza hayatta katiyen sinirlenmemek taraftarıdır. Fakat son seyahatinde Avrupa'dan dönerken Bulgar hududunda az daha bu prensibinden vazgeçiyormuş.

Bulgar hududunda memurlar Vasfi'ye Bulgarca sormuşlar:

"Senin niçin üç ismin var? Herkesin ismi iki tanedir. Hâlbuki senin Vasfi Rıza Zobu..."

Vasfi:

"İşte ne yapayım, benimki böyle" demiş, lakin iki saat Bulgarcadan maada[5] bir şey konuşmayan memura laf anlatmak son derece güç olmuş. Nihayet mesele halledilmiş, Vasfi Rıza otomobiline binmiş, tam Edirne'ye hareket edecek, o zamana kadar Bulgarcadan başka bir şey konuşmayan Bulgar hudut memuru Vasfi'nin arkasından güzel bir Türkçe ile seslenmiş:

"Güle güle... Çarşıda Şekerci Ahmet Efendi vardır. Benim ahbabımdır. Ona selam söyle..." demez mi?

Siz Vasfi Rıza'nın yerinde olun da iki saat Bulgarcadan başka tek bir Türkçe kelime söylemeyen bu adama gelin de sinirlenmeyiniz...

Akşam, 5 Eylül 1937.

---

[5] Başka.

HÂZIM KÖRMÜKÇÜ

(Taha Toros Arşivi)

Hâzım Körmükçü (1898-1944): Türk tiyatro ve sinema oyuncusu. Asıl adı "Kâzım" olan Hâzım Körmükçü, Kabataş Lisesi'nden mezun olduktan sonra 1915'te Benliyan Tiyatro Kumpanyası'nda çalışmaya başladı. 1917'de Darülbedayi'ye girdi. *Kayseri Gülleri* adlı oyundaki Yanko rolüyle tanındı. Aynı zamanda bir Karagöz ustası olan Körmükçü, pek çok oyunda ve filmde rol aldı. Şehir Tiyatroları, halk tarafından çok sevilen Hâzım Körmükçü'nün 1944'te ölümü üzerine iki gün yas ilan ederek perdelerini açmadı.

Sanatkâr Hâzım, tanıdığım kimselerin en mesutlarından biridir. Çünkü Hâzım sanatı öyle son derece çetrefil, karmakarışık yollarda aramaz. Onun saadet telakkisi şudur: Hiç kimseye muhtaç olmamak, işinde muvaffak olmak, iyi arkadaşlarla düşüp kalkmak, ihtiyaçlarını mümkün olduğu kadar yerine getirebilmek...

Hâzım, hayatında bunların hepsini elde etmiştir. Binaenaleyh[1] ne zaman saadetten, hayattan bahsedilse sanatkâr:

"Ben hayatımdan memnunum..." der.

Hâzım hiç bedbin[2] bir adam değildir. O, küçücük bir şeyden kendisine bir saadet payı ayırmasını çok iyi bilir. Mesela gece geç vakte kadar çalışmış, gündüz bir matinede ağır bir rol oynamış, yorgun argın evine gelmiş... Bu vaziyette başkası olsa oflar, ahlar arasında şikâyet eder durur. Fakat Hâzım, hiç de böyle değildir.

Böyle başı son derece yorgun olduğu zamanlar en büyük zevki evinde kendi eliyle mezeler yapmaktır. Bilhassa sanatkâr salata yapmakta mütehassıstır.[3] O, salata yapmayı hakikaten güzel sanatlardan bir iş hâline getirmiştir. Domatesleri, zeytinleri bir salatada o kadar güzel dizer, öyle nefis bir surette yerli yerine koyar ki iyi bir ressam da yaptığı tablosunda renkleri ancak bu derece muvaffakiyet-

---

[1] Buna rağmen.

[2] Karamsar.

[3] Uzman.

le birbirine imtizaç ettirebilir.[4]

Sofrası için gayet bol meze hazırlar. Fakat bütün bu mezelerin hepsini yer mi dersiniz? Ne gezer? Katiyen....

Böyle zevkine düşkün olanların bir kısmı sofrasındaki mezeyi tatlı tatlı mideye indirmekten zevk alır, bir kısmı da bu mezeleri uzaktan seyretmekten hoşlanır. Bunlar için meze mideden ziyade göze zevk veren bir şeydir. İşte Hâzım da mezeyi böyle telakki eder. Sofrasındakilerin çoğunu yemez, fakat ister ki karşısında baştan başa donanmış güzel bir sofracık bulunsun...

Hâzım midesine de oldukça düşkündür. Fakat kendi eliyle pişirdiği yemekleri sever. O, mükemmel yemek yapmasını bilir. Hem alaturka hem de alafranga yemekleri... Öyle el yordamıyla, ezberden yemek de yapmaz. Yemeğin kaç gram tuz istediğini, ne dereceye kadar kaynatılacağını, yani asrî ve bilgili bir surette yemek pişirmeyi çok iyi bilir.

Hâzım'ın en büyük zevklerinden biri de kafa dengi arkadaşlarıyla karşı karşıya geçip tatlı tatlı konuşmaktır. Hayatında en çok sevdiği arkadaşlarından biri de muhakkak ki Vasfi Rıza'dır...

Hâzım'la Vasfi Rıza ruh itibarıyla birbirlerine o derece benzerler ki pek defa mesela ikisi aynı zamanda bir şeyi hatırlarlar ve aynı zamanda onu söylerler. Aşağı yukarı bu, haftada iki üç defa vaki olur.[5] Bu da gösteriyor ki iki sanatkâr arkadaş, ruh itibarıyla birbirlerine o kadar yakındırlar ki ikisinin de başlarının içinde bazen aynı şey yaşamakta, fikirlerinden aynı şey geçmektedir.

Hâzım son derece muziptir. O, Vasfi Rıza ile bir adamı parmağına dolamasın yoksa... İki arkadaş birisini parmaklarına dolayıp da kızdırmak istediler mi, zavallı adamı çıldırtırlar. Bu kızdırma hadisesi ekseriya şöyle olur... Evvela kızdırılacak zatın yanına Hâzım yaklaşır:

---

[4] Uyumlu hâlde sunmak.

[5] Gerçekleşmek.

"Aşk olsun sana yahu... Sen böyle yapmışsın!" diye söze başlar. Bu esnada Vasfi Rıza karşıdan görünür. Hâzım, derhâl onu şahit gösterir:

"Değil mi Vasfi?... Sen de vardın, yahu sen de işittin."

Vasfi Rıza ince zekâsıyla derhâl işi kavrar, bir cümbüş arifesinde olduklarını hisseder, hemen:

"Yaaaa, yaaaa... tabii..." diye Hâzım'la karşısındakinin konuştukları bahsi bile bilmeden tasdik eder. On, on beş dakika sonra ortalarına aldıkları biçare adamı hiddetten, kızgınlıktan deli divane ederler.

Hâzım Körmükçü.
(Karikatür: Cemal Nadir)

Hâzım'ın bütün güzel sanatlara karşı sonsuz bir kabiliyeti vardır. Mesela musiki ile gayet yakından alakadardır. Zaten vaktiyle sahneye atılmadan evvel ud muallimliği ettiği de meşhurdur. Tiyatrodaki muvaffakiyeti malum.

Bundan bir müddet evvel bir Anadolu turnesinde oturmuş, "Sinek"e dair çok güzel bir manzume de yazmıştır. Görüyorsunuz ki Hâzım'ın şiire ve edebiyata da kabiliyeti vardır.

Hâzım'ın en büyük zevklerinden biri de güzel bir deniz kenarında ve mehtaba karşı sedef kakmalı udunu tatlı tatlı çalmaktır. Hele bu deniz, mehtap ve musiki faslı, bol mezeli güzel bir sofradan sonra olursa artık Hâzım'ın meclisine doyum olmaz.

Hâzım'ın bir merakı da uzun, nadide çubuklardır. Çubukla sigara tüttürmesine bayılır. Evde aynasının önünde daima iki güzel, nadide çubuğu durur.

Sanatkâr can sıkıntısı nedir bilmez. Mesela uzun bir tramvay yolculuğunda, yanına okuyacak bir şey, konuşa-

cak bir ahbap olmazsa bütün duvar ilanlarını, bütün dükkân tabelalarını okur ve bunlarla içinden gayet zarif alaylar ederek kendi kendine eğlenir. Hâzım'da duvar ilanlarını okumak, tabela okumak çocukluğundan kalma bir itiyattır.[6] Küçük yaştan, daha mektebe giderken yoldaki bütün ilanları ve tabelaları okur, hatta bu yüzden bazen mektebe bile geç kalırmış...

Hâzım, sözünün ve arzularının arkadaşları tarafından kabul edilmesini ister, kabul edilmezse kızar. Mesela Vasfi Rıza'ya:

"Haydi bir otomobile atlayalım, Sarıyer'e gidelim," demiş, değil mi?

Vasfi Rıza:

"Aman Hâzımcığım, nasıl olur?" filan diye itiraza başladı mı, Hâzım hiddetlenir.

Sanatkâr, sahnede kendisine gayet hâkimdir. Vasfi Rıza'nın sahneden seyircileri görememesine mukabil Hâzım, tamamıyla bunun aksidir. Hâzım sahnede kendi odasında gibidir. Şaşırmak nedir bilmez, son derece soğukkanlılıkla seyircileri birer birer görür, hatta revü[7] oynandığı zaman seyircilere karşı tuluattan[8] nükteler yapmak mübah[9] olduğundan, Hâzım derhâl bundan istifade eder. Faraza[10] seyirciler arasında Limancı B. Hamdi'yi[11] görmüş değil mi? Derhâl Galata Köprüsü'nün kalkmasından, feribot işletmesi lazım olduğundan filan bahsederek güzel nükteler bulur.

---

6 Alışkanlık.

7 Güncel olayları bir güldürü biçiminde sergileyen şarkı, monolog ve skeçlerden oluşan gösteri.

8 Bir metne dayanmaksızın, genel bir taslağa göre oynanan tiyatro oyunu.

9 Yapılmasında sakınca görülmeyen.

10 Örneğin.

11 Ahmet Hamdi Başar (1897-1971): Ticaret adamı, siyasetçi. "Limancı Hamdi" olarak tanınır.

Sahneye ve rollerine o derece hâkimdir ki faraza kuliste mırıltı hâlinde arkadaşlarıyla konuşurken sırası gelir gelmez hemen sahneye çıkar. Rolünü yapar, tekrar içeri, kulise dönerek yarıda bıraktığı bahse devam eder.

Sanatının yüksekliği kadar yüreği de temizdir. Son derece de merhametlidir. Bilhassa darda kalmış, kendisine para lazım olmuş sahne sanatkârlarına karşı derhâl elini uzatır, onların menfaatine oynanan temsillerde roller alır.

Mesela epey zamandan beri Çoban Mehmet'e[12] bir ev alınması için çalışmakta ve bunun uğrunda temsiller vermekle hazırlanmaktadır.

Akşam, 6 Eylül 1937.

[12] Mehmet Çoban (1904-1969): Türk güreşçi. Avrupa Grekoromen Şampiyonası'nda ülkemize altın madalya kazandıran ilk güreşçidir.

İ. GALİP ARCAN

İ. Galip Arcan (1894-1973): Tiyatro ve sinema oyuncusu, şair, yazar. Tam adı, İsmail Galip Arcan'dır. 1909'da henüz on beş yaşındayken Ahmet Fehim Efendi'nin tiyatrosunda sahneye çıkmaya başlayan Arcan, Kuleli Askerî Lisesi'ndeki öğrenimini yarıda bırakarak tamamen tiyatroya yöneldi. Tiyatro sanatına dair araştırmalar yapmak üzere Avrupa'ya seyahatler yaptı. Yurda dönüşünün ardından 1926'da Şehir Tiyatrolarında çalışmaya başladı, ölünceye kadar bu kurumda çalıştı. İ. Galip Arcan, dönemin diğer aktörlerinden farklı olarak şair ve yazar kimlikleriyle de ön plana çıktı. 1920 yılında Henry Bernstein'in *Bora* adlı eserini adapte ederek edebiyat hayatına adım atan yazar, 1926 yılında üç fasıldan müteşekkil bir vodvil olan *Süt Kardeşler* adlı oyununu neşretti. İ. Galip Arcan, tiyatro yazarlığını *Kimsesizler* (1941), *Yalancılar* (1941) ve *Hava Parası* (1949) adlı oyunlarla sürdürdü. 1953 yılında *Bir Rüya* adlı çocuk oyununa imza attı. İ. Galip Arcan, şiirlerini *Benim Romanım: Şiir Miir* (1962), *Yaş 70: Fanteziler* (1965) adlı kitaplarında bir araya getirdi. Arcan bu eserlerinin yanı sıra *Tiyatroda Makiyaj* (1941), *Makiyaj Notları* (1941) ve *Tiyatroda Diksiyon* (1947) adlı tiyatro ile ilgili üç kitap neşretmiştir.

Yirmi sekiz seneden beri sahnede bulunan Galip'in hayatı bir makale değil, bir roman olacak kadar meraklıdır.

Galip Avrupa'da günlerce aç kalmıştır. Günlerce kuru ekmek yemiştir. Vakıa bugün o muvaffak olmuş bir aktör, yalnız aktör değil, aynı zamanda rejisör de... Fakat kendi kendini bu hâle getirmek için yaptığı mücadele hakikaten şayanı dikkattir.[1]

Galip, evvela edebiyata ve şiire heves etmiştir. Uzun zaman manzumeler yazmıştır.

Tiyatroya hevesi, bir gün garip bir surette tiyatroda bayılmasıyla başlar. Şimdiye kadar hiç kimsenin bilmediği bu hikâyeyi size ben anlatayım:

Galip Üsküdar'da tahta bir evde doğmuştur. Çocukluğu ve delikanlılığa yaklaşan çağları gene Üsküdar'da geçmiştir.

Galip kendisini gayet çabuk teheyyüce[2] kaptıran bir insandır. O vakitler Üsküdar'da bir dram kumpanyası müthiş facialar[3] oynuyordu. Galip işte bu dram kumpanyasının bir temsiline gidiyor. Oynanılan dramda bir adamı öldürüyorlar... Lakin dram icabı öldürülen adam tekrar diriliyor ve pencereden kendi evine giriyor.

Bu ölüp dirilen aktörün yüzünü adamakıllı pudralamışlardır. Dirilen ölü, bembeyaz bir yüzle kendi evinin

---

[1] Dikkate değer.

[2] Heyecanlanma.

[3] Trajedi.

penceresinden içeri giriyor. Karısının ölümünden sonraki hayatını görüyor. Lakin ölüp dirilen adam bembeyaz yüzüyle pencerede görünür görünmez seyirciler arasında bir feryat kopuyor ve heyecanlı bir seyirci düşüp bayılıyor. İşte bu genç İ. Galip'tir.

Galip gözlerini evinde, yatağında açıyor; babası, dayısı başucunda:

"Oğlum Galip," diyorlar, "neden bu kadar heyecana kapıldın canım... O gördüklerinin hepsi yalandı. Hepsi uydurma idi... Tiyatro o... Kim isterse öyle yapabilir."

Galip iki gün sonra iyi oluyor. Fakat bu Üsküdar'ın salaş tiyatrosunda kendisine bayılacak derecede tesir eden "tiyatro oyunu" bir türlü zihninden çıkmıyor. O günden sonra semtte ne kadar çocuk varsa başına topluyor ve küçüklerden mürekkep[4] bir tiyatro kumpanyası teşkil ediyor. İşte Galip'in tiyatro hayatı böyle başlar.

Küçükler her gün tiyatro oyunu oynuyorlar ve Galip her gün ölüp de yeniden dirilen adam oluyor. Tebeşirle boyanmış bembeyaz bir çehre ile pencerelerden içeri atlıyor.

Uğurlu roller

Her artist gibi Galip de uğura inanır. Hele bazı rollerin kendisine pek uğurlu geldiğine kanidir. Mesela bu rollerden biri *Süt Kardeşler* piyesindeki "Ahçı Yaşar" rolüdür. Galip bu rolü ne zaman oynasa eline külliyetli para geçmiştir. İyi yaşamıştır.

Galip'in pek uğurlu telakki ettiği rollerden biri de "Bir, İki, Üç..." piyesindeki rolüdür. Zevcesini bu piyesin ilk temsilinde ilk defa görmüş, onunla tanışmış ve evlenmiştir.

Bu sevdiği rolden birisi Galip'e para, öteki aşk ve saadet getirmiştir.

Galip'in dört renge karşı dehşetli bir zaafı vardır: Gri,

---

[4] Oluşan.

bej, kahverengi, eflatun... Giyinişinde bu dört rengin tesirindedir, sahne hayatında gene bu dört renk ona hâkimdir.

Sahnede sahiden ağlayan aktör

Galip oynadığı rollere son derece kendisini kaptırır. Mesela onu ağır bir piyeste ağlarken görenler, "Rol yapıyor!" derler, doğrudur, muhakkak ki yaptığı roldür. Fakat o sahnede acıklı meclislerde hakikaten kendisini tutamaz ve hüngür hüngür ağlar.

Hatta eskiden kendisini o derece teessüre[5] kaptırırdı ki böyle acıklı piyeslerde ağlamaktan rollerini söyleyemezdi. Mesela bundan senelerce evvel aktör Burhaneddin'le[6] Üsküp'te *Dreyfüs* piyesini oynarken kendisini oyunun tesirine o derece kapıp koyuvermiştir ki ağlamaktan, hıçkırmaktan icap eden sözleri söyleyememiştir. Fakat bugün Galip öyle değildir. Sahnede çok müteessir olmakla beraber teessürünün frenleri kendi elindedir. İcap ettiği zaman hüngür hüngür ağlar ve meclis değiştiği zaman gözyaşlarına derhâl nihayet verir.

İ. Galip Arcan.
(Karikatür: Cemal Nadir)

Galip çok defa uykusunda

---

5 Üzüntü.

6 Burhaneddin Tepsi (1882-1947): Türk tiyatro ve sinema oyuncusu ve tiyatro yönetmeni. Hatıraları *Bir Aktörü Hatıra arı* (2018, Haz. İbrahim Özen) adıyla yayımlanmıştır.

oynadığı piyeslerdeki eşhasın[7] sözlerini, mesela *Hamlet*'teki, *Othello*'daki rollerini sayıklar.

Hain adam

Galip'in tiyatroda garip bir talihi vardır. Kendisine ekseriya hain adam rolü verilmiştir. Hem öylesine hain adam ki Galip kendisini seyredenler arasında kaç kişinin, "Allah seni kahretsin hain!.." dediğini gene kendi kulakları ile işitmiştir.

Galip oynadığı bu hain adam rollerinden memnun mudur? Katiyen... Bu hain rollerini o hiç sevmez, Galip'in sevdiği roller iyi ihtiyarlar, iyi amcalardır.

Sanatkârın tiyatrodan ve okumaktan sonraki zevkleri yazın denizdir. Yüzmeyi son derece sever. Ara sıra güzel bir sofra karşısında bir iki kadeh içmeyi de ihmal etmez...

Galip'in sahnede garip talihlerinden biri de budur. Galip birkaç kere sahnede, temsil esnasında hakiki rakı içmiştir. Mesela *Üç Kişi Arasında*[8] adlı piyeste Galip, Muhsin ile beraber karşılıklı otururlar. Bir sofranın başında rakılarına su karıştırırlar. Seyircilerin önünde bembeyaz kesilen rakıyı mükemmel içerler. Bu, artiste tiyatro sanatının verdiği bir rakı ziyafetidir. Aksi gibi *Üç Kişi Arasında* piyesini de uzun zaman oynamışlar, Galip hemen her gece sahnede rakıyı yuvarlamıştır. Eğer bu piyes daha ziyade rağbet görüp birkaç ay daha oynanmış olsaydı Galip, her akşam içe içe nihayet mükemmel bir akşamcı olup meydana çıkacaktı.

Göbek meselesi

Galip hayatında her şeyi sahneye göre tanzim etmiştir. Eğer aktör olmasaydı kendini kapıp koyuverir, göbeğinin çıkmasına bile aldırış etmezdi.

---

[7] Kişiler.

[8] Vedat Nedim Tör tarafından kaleme alınan ve 1937'de yayımlanan tiyatro eseri.

Lakin daha uzun müddet sahnede gözü olduğu için göbeğinin çıkmamasına son derece dikkat eder, jimnastik yapar. Tiyatro âdetlerine o derece alışmıştır ki tatil zamanlarında rolleri olmadığı gecelerde de sanki çalışıyormuş gibi her zamanki vaktinde, yani geç yatar.

Sahneye hâkimdir. Hatta 25-30 defadan fazla temsil ettiği rolleri oynarken sahnede başka şeyler bile düşünebilir.

Akşam, 8 Eylül 1937.

III. BÖLÜM
RESSAMLAR VE DOKTORLAR

İBRAHİM ÇALLI

İbrahim Çallı (1882-1960): Türk ressam. 1906'da Sanayi-i Nefise Mektebinden mezun olan İbrahim Çallı, 1910-1914 yılları arasında Paris'te bulundu. Emekli oluncaya dek Güzel Sanatlar Akademisinde hocalık yaptı, pek çok öğrenci yetiştirdi. Türk Ressamlar Cemiyetinin kurucuları arasında yer alan İbrahim Çallı, resimleriyle yurt içinde ve dışında pek çok sergiye katıldı, ödüller kazandı.

Çallı, Yenicami'de arzuhalcilik yapıyor- Cinayet mahkemesinde zabıt kâtibi- Çallı'nın 95 altını bir balozda nasıl uçtu?

Türkiye'nin en meşhur ressamı olan Çallı İbrahim'in hayatı değme romanlara taş çıkartacak derecede meraklıdır. Çallı'nın hayatına dair dillerde dolaşan belki yüzlerce tuhaf ve eğlenceli hikâyeler, fıkralar vardır. Bunlara âdeta bir "Çallı külliyatı" demek yerinde olur. Bugün Güzel Sanatlar Akademisinin en kuvvetli profesörleri ve memleketin en büyük resim sanatkârları arasında ve ilk safta olan Çallı, çok küçük yaşta Çal kasabasında yetim kalmıştır.

Memleketteki tarlasını, evini vesairesini sattıktan sonra eline 95 altın lira geçmiştir. Bunu kemerine dolduran Çallı, İstanbul'a gelmiş, Cağaloğlu'nda bir hanın bir odasını kiralamıştır. Hanın kahvecisi İstanbul'un bütün eğlence yerlerini karış karış bilmektedir. Bir gün bu kahveci, Çallı'ya:

"Haydi bu gece seni İstanbul'un meşhur balozlarından[1] birine götüreyim..." demiş.

Çallı, bu teklifi memnuniyetle karşılıyor... Beldeki kemerde doksandan fazla altın, kahveci ile beraber Galata'daki baloza gidiyorlar. Yiyorlar, içiyorlar, eğleniyorlar.

Sabahleyin Çallı bir otel odasında gözlerini açıyor... Ne kahveci var ne de kemerin içindeki 90'dan fazla altın...

---

[1] (Yun. balos): Eskiden ayak takımının ve özellikle gemicilerin eğlenmek, dans etmek üzere gittikleri içkili eğlence yeri.

Kahveci, Çallı'da 10 para bile bırakmamış...

Hayatında zerre kadar parayı sevmemiş olan Çallı 90'dan fazla altınının gittiğine yanacağı yerde, "Şimdi ben Köprü'yü[2] nasıl geçeceğim?" diye düşünmüştür. Çünkü o zamanlar Köprü para ile geçiliyor. Bu vaziyet karşısında Çallı, otelciye adresini bırakmış, lakin Köprü'den parasız geçmek kabil olamamıştır. Bunun üzerine Çallı polise müracaat etmiş, polisin tavassutu[3] ile Köprü'den parasız geçebilmiştir.

İstanbul'da hiç kimseyi tanımayan zavallı Çallı şimdi beş parasız ne yapsın?...

Çallı hayatının bu safhasını anlatırken:

"İşte bu sıralarda rakının birkaç kere faydasını gördüm. Rakının bana yaptığı hizmeti unutamam..." der.

Çallı Yenicami'de arzuhalcilik ediyor

İşte bu sıralarda Çallı'nın karşısına bir tanıdık çıkmıştır: İzmirli bir tüccar... İzmirli tüccar Çallı'nın kös kös düşündüğünü görünce:

"Haydi," demiştir, "Balıkpazarı'na gidelim... Birkaç kadeh at da gamını dağıt... Hem de başından geçenleri bana anlatırsın."

Çallı, İzmirli tüccarla Balıkpazarı'na gidiyorlar. Rakı sofrası başında Çallı başına gelenleri anlatıyor.

İzmirli tüccar:

"Bu böyle olmaz," diyor, "sana ben iki mecidiye vereyim... Git bir gaz sandığı, bir hokka, birkaç kalem, kâğıt al... Senin yazın güzeldir. Yenicami'de arzuhalcilik et."

Çallı, bu fikri fevkalade buluyor. Rakı sofrası arkadaşı Çallı'ya iki mecidiye ödünç veriyor. Ve Çallı hemen ertesi günü gaz sandığını, divit ve kalemleri satın alıyor, Yenicami'nin önüne yerleşerek arzuhalcilik etmeye başlıyor.

---

[2] Galata Köprüsü.

[3] Yardımı.

Çallı bunu hatırlarken:

"İşte rakıdan gördüğüm iyilik... Eğer o rakı masasında bu zatla ahbaplık etmeseydik belki de o parasız günlerde İstanbul'da açlıktan ölecektim..." der.

Çallı'nın Yenicami'deki arzuhalciliği birkaç ay sürüyor. Bu esnada ne arzuhaller ne istidalar yazmıyor ki... Arzuhalcilikten günde 50 para,[4] 60 para hatta 100 para bile kazandığı oluyor. Akşamları doğru Balıkpazarı'na gidiyor. İşte bu sırada Çallı, hayatında rakının ikinci faydasını görüyor.

O zamanın adliye erkânından bir zat da son derece akşamcıdır. Çallı Balıkpazarı'nda bu zatla tanışıyor. Ahbap oluyorlar...

Bu adliye memuru bir akşam:

"Yahu senin ne güzel yazın var..." diyor ve Çallı'yı adliyeye, cinayet mahkemesine zabıt kâtibi tayin ettiriyor.

Çallı cinayet mahkemesinde zabıt kâtibi

Hiç hayatınızda meşhur sanatkâr Çallı'nın Yenicami'de arzuhalcilik, cinayet mahkemesinde kâtiplik ettiğini aklınıza getirir miydiniz? Fakat hayat işte bu... Çallı, sanatkâr ve Profesör Çallı olmadan evvel hayatın ne garip koridorlarından geçmiştir!

Çallı elli kuruş aylıkla cinayet mahkemesinde kâtipliğe başlıyor.

İşte bu sıralarda resme heves ediyor. Bakınız Çallı'da bu resim merakı nasıl başlamıştır.

Cami içinde bir İngiliz ressam

Çallı, yanan adliye binasına gidip gelirken bir gün Ayasofya Camisi içinde garip bir adam görüyor, oturmuş Ayasofya Camisi'nin resmini yapıyor. Çallı bunun yanına yakla-

---

[4] Kuruşun kırkta biri.

şıyor, İngiliz'in yaptığı resme hayran oluyor ve mutlaka resim yapmaya karar veriyor.

Çallı bu esnada Cağaloğlu'ndaki handan çıkmıştır. Aylığı 15 kuruşa olmak üzere Beyazıd'da Sarnıçlı Han'da[5] bir oda tutmuştur. Bu odaların birinde de şair Halil Nihad[6] oturmaktadır. Onunla da ahbap olmuştur. Gene aynı katta Rusyalı Mahmud Bey adında bir adam vardır. Bu zat gençlere resim dersi vermektedir. Çallı hemen bu Mahmud Bey'e koşuyor:

"Aman," diyor, "bana resim öğretiniz..."

Mahmud Bey:

"Öyle ise hemen Beyazıd'dan bir kartpostal al... Bunu kopye et," cevabını veriyor. Çallı, Beyazıd'a koşuyor. Güzel bir kadın resmi satın alıyor, o gece sabaha kadar bunu kopye ediyor. İşte Çallı İbrahim'in hayatta ilk yaptığı resim, Beyazıd'da aylığı 15 kuruşa olan bir han odasında kopye ettiği bu kara gözlü, kara kaşlı kadın resmidir. Ve bu resim, şişesi kırık bir petrol lambasının karşısında yapılmıştır. Ertesi gün hocası, Çallı'nın resmini fevkalade beğenmiştir.

Sonra Çallı çarşı içinde Rupen Seropyan[7] adında bir Ermeni ressama çırak olmuştur. Bundan sonra Çallı 31 sene evvel gayet acayip bir hâlde olan Sanayi-i Nefise Mektebine girmiş, oradan da Paris'e gitmiştir.

İlk çıplak kadın modeli

Çallı, ilk çıplak kadın modelini Paris'te görmüştür. Ga-

---

[5] Günümüzde İstanbul'un Fatih ilçesinde Çadırcılar Caddesi üzerinde yer alan bir handır.

[6] Halil Nihad Boztepe (1882-1949): Şair, yazar. Daha çok hicivleriyle ve mizahi şiirleriyle tanınmıştır.

[7] Rupen Seropyan (1875-1917): Ermeni asıllı Türk ressam. Sanayi-i Nefise öğrencilerinden olan Serupyan, Paris'te resim eğitimi almıştır. Nuruosmaniye civarında bir atölyesi bulunan Rupen Seropyan, portre ve manzara resimleriyle tanınmıştır.

İbrahim Çallı.
(Karikatür: Cemal Nadir)

yet kapalı bir muhitten gelen Çallı çırılçıplak bir kadın modelin karşısına çıktığını görünce tiril tiril titremiştir. Nasıl titremesin ki İstanbul'da bir kere bluzlu bir Hıristiyan kadını görünce genç Çallı,

"Aman ya Rabbi... Kadınların şu hâline bakınız..." diye şaşırmıştır. İşte bu Çallı, ilk defa çıplak ve güzel bir vücudun karşısındadır ve o zaman çıplak bir model karşısında henüz sanatkâr lakaydisini[8] elde etmiş değildir.

Bir şarap resmine bir şişe şarap

Paris'te Çallı için son derece müşkül parasız günler başlamıştır. İstanbul'dan para üç dört ayda bir gelmektedir. Çallı, parasızlığın güzel bir çaresini bulmuştur. Her şeyi resimle ödemektedir. Mesela oturduğu otelin kirasının yerine her ay bir tablo veriyor.

Otelin kapıcısına her ay bir tablo ikram ediyor. Oturduğu Cafe Vachette'in[9] sahibinin ayda bir portresini yaparak burada bedava yan geliyor.[10]

Bir gün canı şarap istiyor. Bir şarap resmi çiziyor. Semtin bakkalına bu resmi gönderiyor. Bir çeyrek saat sonra bakkal ona âlâ[11] bir Bordo şarabı gönderiyor. Canı meze mi istedi, meze resimleri yapıyor. Doğru bakkala gönde-

---

8 Umursamazlık.

9 Cafe Vachette, dönemin pek çok edebiyatçısına ve sanatkârına ev sahipliği yapan, Paris'in ünlü sanat ve edebiyat mahfillerinden biridir.

10 Keyfine bakmak.

11 Güzel, iyi.

riyor. En âlâ mezeler geliyor. Bu esnada bakkalın dükkânı da şarap resimleri, meze resimleri vesaire ile donanıyor.

Sanayi-i Nefise Mektebinde ilk kadın modeli

Çallı, son derece iyi yürekli, bohem hayata hayran fakat fevkalade ileri fikirli bir sanatkârdır. O Sanayi-i Nefise Mektebine ilk canlı modeli getirenler arasındadır. İlk defa olarak Hamdi Bey'in[12] Sanayi-i Nefise Mektebini idare ettiği zamanlarda Çallı ile arkadaşları:

İbrahim Çallı, öğrencileriyle. (Salt Araştırma Arşivi).

"Biz kadın model karşısında çalışmak ve talebeyi çalıştırtmak isteriz," diye debreniyorlar,[13] modellik için bir Çingene kadını bulunuyor. Fakat kendilerine:

"Siz deli misiniz?" diyorlar, "Etrafınıza baksanıza, biz heykellere bile peştamal sarıyoruz. Böyle bir devirde mektebe çıplak kadın modeli sokulur mu?"

Çingene karısı geldiği gibi geri dönüyor. Lakin Çallı ile arkadaşları bundan vazgeçmiyorlar. Mektebe evvela erkek modeller geliyor. Bunlar sakallı sakallı ihtiyar adamlar, ihtiyar tenekeci Museviler... Sonra yarı soyunmuş pehlivanlar, hamallar... Ve nihayet kadın modeller ama giyinik... Sonra kadın modeller yavaş yavaş açılıyor... Ve nihayet bugünkü hâline giriyor.

---

[12] Osman Hamdi Bey (1842-1910): Türk müzeciliğinin kurucusu, arkeolog, ressam. *Kaplumbağa Terbiyecisi* adlı tablosu en meşhur eseridir.

[13] Harekete geçmek.

İlk rakıyı nasıl içti?

Çallı'yı bazıları alkole çok düşkün addederler. Lakin Çallı'nın içmesi pek gariptir. O bazen oturur 24 saat mütemadiyen içer, bazen de haftalarca içmek aklına gelmez. Kimseye rakıyı tavsiye etmez:

"Alkol ilham açmaz, ilham kapatır..." der.

İlk rakıyı 16 yaşında Çal'da bir toprak testi içinde içmiştir. Çal'da rakılar testinin içinde tabir-i mahsus ile dinlendirilmiştir... Sanatkârın hayatında daha bu yazdıklarım gibi harikulade meraklı safhalar vardır.

Akşam, 9 Eylül 1937.

ŞEVKET DAĞ

(Taha Toros Arşivi)

Şevket Dağ (1876-1944): Türk ressam, siyaset adamı. Osman Hamdi Bey ve Alexandre Vallaury'nin öğrencisi olan Şevket Dağ, Sanayi-i Nefise Mektebinden mezun oldu. 23 yıl resim öğretmenliği yaptı. Malik Aksel ve Fikret Mualla gibi ünlü isimlerin hocası oldu. Osmanlı Ressamlar Cemiyetinin kurucuları arasında yer aldı, daha sonra İbrahim Çallı ve Hikmet Onat'la birlikte Türk Ressamlar Cemiyetini kurdu. Resimleriyle yurt içinde ve yurt dışında pek çok sergiye katıldı. Ev içi resimleriyle tanınan Şevket Dağ, milletvekili olarak üç dönem TBMM'de görev yaptı. 1944'te İstanbul'da vefat etti.

Gazetelerde, bilhassa mizah gazetelerinde meşhur ressam Bay Şevket'in bir oturuşta bir tepsi börek yediğine dair yazılar okumuşsunuzdur. Resim üstadının sofra başında yapılmış karikatürlerine sık sık rastlamışsınızdır.

Hakikaten meşhur ressam 100 kiloyu çoktan geçmiş iri vücudu, kırmızı yanakları ile midesine bir hayli düşkün bir insan tesirini verir. Fakat sanatkâr:

"Midenize pek düşkünmüşsünüz. Doğru mu?" suali karşısında hakkında çıkan şayiaları[1] şöyle tekzip eder[2] ve der ki:

"Evet... Bazı mizah gazeteleri bir oturuşta on beş yirmi patlıcan dolmasını silip süpürdüğümü yazarlar. Ne münasebet?.. Ben katiyen öyle son derece çok yemek yiyen bir adam değilim. Ben yemekte bir dilim ekmek yerim. Fakat bakınız meyveye son derece düşkünüm. Mümkün olduğu kadar fazla meyve yerim. Mesela akşamüstü otururum, karpuz, kavun yerim. Üzerine de bir sade kahve içerim, ohhh..."

Ressam Şevket Dağ pehlivan

Ressam Çallı İbrahim'in Yenicami avlusunda arzuhalcilik ettiğini okuduğunuz zaman herhâlde şaşmışsınızdır. Şimdi de gayet ince resimler yapan ressam Şevket Dağ'ın hiç aklınıza gelmeyen bir tarafını size anlatacağım:

---

[1] Söylenti.

[2] Düzeltir.

Ressam Bay Şevket Dağ, gençliğinde âdeta meşhur bir pehlivandı. Hatta sanatkâr, zamanının en meşhur pehlivanlarıyla egzersiz diye güreşerek onların sırtlarını yere getirmeye muvaffak olmuştur. Bugün bile üstadın:

"Şu pazularımı bir tut bakalım..." diye bir teklifi karşısında kalır da bay Şevket Dağ'ın koluna dokundunuz mu şaşarsınız. Bu kolun iri pazuları taş gibidir.

Sanatkâr gençliğinde yağlı güreş üstatlarındanmış. Kırk seneden beri profesörlük eden Ressam Şevket, bugün çelik gibi sağlam bir adamdır.

100 kilodan epey fazla olan vücudu, bir çekirgeden çok daha çeviktir. Mesela ressam Şevket Dağ vücudunun daha fazla şişmanlamaması için her gün bir müddet yürür. Dehşetli denizcidir. Kendisinde sandal ve kürek merakı müthiştir. İyi kürek çeker. Şık mayosunu giyip denize girer ve iyi yüzer.

Hayatında içki içmeyen adam

Eğer içki düşmanlarının içki içmeyenlerin heykellerini diktirmesi lazım gelseydi muhakkak ilk başta ressam Şevket'in heykelinin yapıldığını görürdük. Çünkü sanatkâr bütün hayatında ağzına alkolün damlasını koymuş değildir. Şimdiye kadar kendisi bir tek sigara içmemiştir.

Kıymetli ressamın hayatında en çok sevdiği şey sıhhatidir. Sıhhati küçük bir arızaya uğrayacak diye titrer. Bütün hayatını sıhhatinin mükemmel gitmesi için kurduğu gayet muntazam bir programla geçirmektedir. Her şeyde, hayatının her safhasında sıhhatini düşünür. Mesela kendini çok yormaz, kendini yoracak derecede yüzmez, kendini yoracak derecede spor yapmaz, hatta resmi son derece sevdiği hâlde ancak keyfi istediği, canı çektiği zaman yapar ve resimde de katiyen kendisini yormaz.

Mamafih[3] o mükemmel bir sporcudur. İsterse hâlâ bile en ağır gülleleri kaldırır, evinde hâlâ kocaman demir gülleleri vardır.

Gençliğinde seksen kilo ağırlığındaki gülleleri yüzünü bile buruşturmadan kaldıran sanatkâr, hâlâ oğlunu gülle ile spor yaparken görünce dayanamaz, derhâl gülleleri yakalayıp kaldırır.

Kırk senelik hayat programı

Sanatkâr o kadar muntazam yaşar ki kırk seneden beri kendisine çizdiği hayat programı hiç aksamamıştır. Mesela kırk seneden beri saat onda uyur, saat beşte uyanır.

Resimden, derslerinden yorulduğu zaman en büyük zevki; havası ve suyu iyi olan yerlere gitmek, orada yemeğini yemek, nefis bir su içmek, nefis bir hava içinde biraz şekerleme yapmaktır.

Ehhhh... Şimdi insaf ediniz. Bu şerait[4] altında insan nasıl yıpranır? Ve nasıl ihtiyarlar?

Ressam Şevket çok neşeli bir adamdır, mesuttur. Hayatından küçük bir şikâyeti bile yoktur. O bütün emellerine kavuşmuştur. Sanatında muvaffak olmuş, şöhret kazanmıştır. Küçük, fakat güzel bir evi vardır. Çiçeklerle dolu bahçesi gönül açmaktadır. Millet kendisine lazım olan hürmeti göstermiş, kıymeti vermiş, onu Konya mebusu yapmıştır. Sanatkâr hayatında bütün gayelerine ulaşmış mesut bir insandır. Bunun için bol bol ve neşeli neşeli güler... İyi yemeğini yer, temiz havasını alır, küçük yalısında mesut bir hayat sürer.

Meşhur ressamın bir hususiyeti de geceleri sokağa çıkmamasıdır. Baloya gitmez, tiyatroya gitmez. Sinemayı sever, fakat buraya da gece gitmez, o yukarıda söylediğimiz gibi saat onda mutlaka uyumuş bulunacaktır.

---

[3] Bununla birlikte.

[4] Şartlar.

En büyük merakı da bahçesidir. Bahçesinin planını kendi yapmış, nadide çiçeklerini kendi yetiştirmiştir.

Ressam Şevket tevkif ediliyor

Sanatkârın, sanat hayatı çok eskidir. Mesela bundan 35 sene evvel Atina'da Prens Sofia'nın idaresinde açılan bir sergide ressam Şevket'in eserleri teşhir olunmuş ve çok beğenilmiştir. 35 sene evvelki Atina gazeteleri Ressam Şevket'ten sitayişkârane[5] uzun uzun bahsetmişlerdir.

Şevket Dağ.
(Karikatür: Cemal Nadir)

Ressam Şevket gençliğinde epey mücadeleler yapmıştır. Mesela bir gün genç ressam Ayasofya Camisi'nin avlusunda resim yapmak istiyor. Paletini çıkarıyor, çalışmaya başlıyor, fakat tam bu esnada iki zaptiye yanına yaklaşıyor:

"Ne yapıyorsun sen burada..." diye genç sanatkârı yaka paça götürüyorlar. Şefik Paşa'nın zamanında... Ressam tevkif olunuyor. Bu sefer sanatkâr sadrazama bir istida veriyor. Uğraşıyor ve didişiyor, nihayet ressam Şevket için irade-i seniye[6] çıkıyor. Bu irade ile genç ressam her yerde resim yapmak salahiyetini[7] alıyor.

İran şahına hediye edilen tablo

Ressam Şevket çok muvaffak olmuş tablolar yapmıştır. Yenicami'nin içini gösteren bir tablosunu bundan bir müddet

---

[5] Övgüyle.
[6] Padişah fermanı.
[7] Yetki, izin.

evvel İstanbul'a gelen İran Şehinşahı pek ziyade beğenmiştir. Şehinşah bu tablonun önünde uzun uzun durmuş ve "Şaheser!" demiştir.

Bunun üzerine bu tablo satın alınarak haşmetlû misafire hediye edilmiştir.

Akşam, 10 Eylül 1937.

FEYHAMAN DURAN
GÜZİN DURAN

(Taha Toros Arşivi)

Feyhaman Duran (1886-1970): Türk ressam ve hattat. Galatasaray Lisesi'nden mezun olan ressam, sanat eğitimi görmek amacıyla Paris'e gitti. Sanayi-i Nefise Mektebinde öğretmen olarak görev yaptı. İbrahim Çallı Kuşağı ressamlarından olan Feyhaman Duran, Türk resim sanatında portre türünün ilk büyük temsilcisi kabul edilir. Resimleriyle yurt içinde ve dışında pek çok sergiye katılan Feyhaman Duran'ın Atatürk ve İsmet İnönü portreleri meşhurdur.

Güzin Duran (1898-1981): Türk ressam ve hattat. İnas Sanayi-i Nefise Mektebinin ilk mezunlarındandır. Hocası Feyhaman Duran'la 1922 yılında evlenen Güzin Duran, yağlı boya manzara ve natürmort resimlerinin yanı sıra hat sanatında da önemli eserlere imza atmıştır.

Bir çeyrek asra yakın bir zamandan beri hocalık eden meşhur ressam ve Profesör Feyhaman, tam bir sanatkâr hayatı yaşıyor.

Boğaz'da Çamlıca'nın arkasındaki dimdik Çakal Dağı'nın[1] en tepesinde, her tarafından kuvvetli rüzgârlara göğüs vermiş bir köşk...

Geniş bir bahçe... İn cin geçmeyen Çakal Dağı'ndaki köşkünü sanatkârın köpekleri muhafaza ediyor. Köpeklerin müthiş havlamaları, kırmızı parmaklıklı kapıya doğru saldırmalarından köşkün yanına yaklaşmaya imkân yoktur. Şayet bir kahramanlık gösterir de köşkün bahçesine girerseniz hayretler içinde kalırsınız. Çeşit çeşit eriklerden, şeftalilerden, diğer mevsim yemişlerinden yere bir halı serilmiş gibidir. Bol meyvalı ağaçların yemişleri rüzgârdan yerleri örtmüştür.

Meşhur ressam; işte bu köşkte gayet sakin, şehirden, kalabalıktan uzak bir hayat sürer.

Bu köşkteki rüzgâr dehşetlidir. Köşk tam dağın tepesinde olduğu için rüzgârlar camları titretiyor. Fakat sanatkâr bu rüzgârdan çok memnundur. Eğer kendisine sorarsanız:

"Bence en güzel musiki budur," der, "hele bu rüzgârın sesi içinde geceleri uyumak..."

Sanatkârın yaşadığı bu köşkte elektrik yoktur. Petrol lambası yakılır. Profesör Feyhaman, bu dağ tepesinde bir

---

[1] Çakal Dağı, Büyük Çamlıca'nın kuzeyinde yer almaktadır.

dağ hayatı yaşar. Fakat ressam bu sakin ve asude[2] hayat içinde iken bir de bakarsınız birdenbire karar verir, inzivayı bırakır, büyük Avrupa şehirlerinde seyahatler yapar. Birdenbire inzivadan harekete geçer. Sanatkârın en çok sevdiği şey seyahattir. "Seyahat eden adam iki misli yaşar," der.

Uzun sanat hayatında Türk resmine çok kıymetli eserler vermiş olan Feyhaman, ilhama son derece inanır. Ona ekseriya iki şey ilham verir. Rüzgâr sesi ve gece...

Feyhaman'ın kendisi gibi gayet sanatkâr bir hayat arkadaşı vardır: Güzin Feyhaman...

Feyhaman Duran (Taha Toros Arşivi).

Bayan Güzin Feyhaman da sanatkâr kocası gibi hem ressam hem resim hocasıdır. Bu son günlerde Güzel Sanatlar Akademisinde Güzin Feyhaman gayet orijinal bir sergi açmıştır. Güzin sergisi, en eski Türk Karagözlerini göstermektedir.

Güzin Feyhaman aylarca, hatta senelerce Karagözcüleri, müzeleri dolaşarak en eski Karagöz kahramanlarını, kıyafetlerini, arabalarını, evlerini tespit etmiş, bunların resimlerini yaparak sergisini açmıştır. Güzin Feyhaman'ın sergisi bilhassa ecnebilerin son derece nazarıdikkatini celbetmiştir.

İşte bu iki sanatkâr karı koca, bu dağ başındaki köşkte sanat münakaşaları yaparlar, tablolarıyla uğraşırlar, pek sevdikleri tavuklarına bakarlar, köşkün bahçesindeki yemişleri toplarlar.

Daha canları sıkılırsa karşılıklı birer tavla oynarlar. Fakat tavlada daima Feyhaman yenilir. Hâlbuki meşhur res-

---

[2] Huzurlu.

sam, zevcesinin tavla hocasıdır. Talebesine yenilmeye Feyhaman'ın dehşetli canı sıkılır:

"Sen oyun bilmiyorsun ama zar geliyor işte... Zaten meşhur sözdür: Zar acemiye gelir..." diyerek tavlayı kapatır.

İki sanatkâr karı kocanın sabah kahvaltıları yemiştir. Tomrukağa Suyu[3] burunlarının dibindedir. En güzel hava köşkün pencerelerinden içeri girmektedir. İyi su, güzel hava, dağ sessizliği içinde birbirlerini son derece anlamış, aynı sanatta iki karı kocanın hayatı zannederim en mesut hayattır.

Meşhur ressamın çalışırken kendisini harekete getiren bir motoru vardır: Kahve... Çalışırken namütenahi[4] kahve içer...

O çalışırken zevcesi kapıdan başını uzatıp:

"Ne âlemdesin Feyhaman?" diye sorsa hemen:

"Çalışıyorum. Aman bana bir kahve..." der.

Çalışırken onu tablosunun başından ayırmaya imkân yoktur. Mesela bu esnada yemek hazırlanmıştır. Çorba iki üç kere ateşe konmuş, kaynamış, çekilmiştir.

Bayan Güzin birkaç kere seslenir:

"Feyhaman yemeğe gelsene..."

O yukarıdan cevap verir:

"Bir dakika..."

Lakin bu bir dakikanın arkası gelmez.

Meşhur ressamın en çok sevdiği renk "mavi"dir. Tablolarında daima bunun tesirlerini görürsünüz. Feyhaman zengin olmak ister. Fakat bu arzusunun tek bir sebebi vardır: Bol bol seyahat etmek... Seyahatin bir sanatkâra dört beş misli eser verdireceğine, bir yazıcıya çok iyi şeyler yazdıracağına iman etmiştir. Leonardo da Vinci meşhur

---

[3] Tomruk Suyu olarak da bilinen bu kaynak suyu, Büyük Çamlıca'nın eteklerinden çıkar.

[4] Sürekli.

Jokond[5] tablosunu tamam dört senede yapmış. Bu esnada kendisini zevklendirmek için çalgılar çaldırmış, rakkaseler[6] oynatmış... Feyhaman da resmin hevesle, şevkle ve keyifli zamanlarda yapılacağına kanidir. Bunun için resim yapmak hususunda kendini sıkmaz, zorlamaz, ilhamı geldiği zaman fırçasını eline alır.

Bazıları zanneder ki bu dağ başındaki münzevi hayatın pek o kadar tadı yoktur. Hâlbuki Çakal Dağı'ndaki bu köşkte günler hiç de fena geçmez. Bir kere elektrik olmadığı hâlde köşkün güzel bir buzdolabı vardır: Bahçedeki derin kuyu... Bu kuyuda karpuz vesaire buz gibi soğutulur. Ağaçların altına sofra konulur. Ve Çamlıca Tepesi'ne, uzaktan bir çanak hâlinde görünen denize karşı nefis bir yemek yenir... Canınız yemiş mi istedi? Bilhassa kiraz zamanı şöyle elinizi biraz havaya kaldırmanız kâfidir. Başınızın üstüne kadar uzanan dallardan en nefis Çamlıca kirazını koparıp yiyebilirsiniz... Hem de hiç tifo korkusu olmadan...

Sanatkâr karı koca iyi suya o kadar meftundurlar[7] ki şehre indikleri zaman yanlarında termos ile Tomrukağa suyu götürürler.

Akşam, 11 Eylül 1937.

---

[5] Leonardo da Vinci'nin *Mona Lisa* olarak da bilinen meşhur yağlı boya tablosu.

[6] Dansçılar.

[7] Tutkun.

AKİL MUHTAR ÖZDEN

Akil Muhtar Özden (1878-1949): Türk doktor, yazar, milletvekili, siyaset adamı. Askerî Tıbbiye, Paris ve Cenevre Tıp fakülteleri mezunudur. Öğrencilik yıllarında İttihatçılara katılarak Avrupa'ya kaçan Akil Muhtar Bey, Türkiye'ye döndükten sonra yıllarca İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesinde iç hastalıkları uzmanı olarak çalışmıştır. Atatürk'ün doktorlarından biridir. 1944'te milletvekili seçilerek TBMM'ye giren Özden, felsefe ile de yakından ilgilenen çok yönlü bir kişidir. Mesleki kitaplarının yanı sıra *İlim Bakımından Ahlak* (1942) adlı kitabı, onun felsefe ile ilgisini de ortaya koymaktadır.

Meşhur doktor ve meşhur Profesör Akil Muhtar, dünyanın en nikbin[1] insanıdır. Onun hayatta ümitsizliğe düştüğü an yok gibidir. Her şeyi güzel tarafından görmesini çok iyi bilir. En sıkıntılı zamanlarında hayatı güzel görmüştür. Onun talebesine ve arkadaşlarına daima tekrar ettiği [şu] sözü meşhurdur: "Ümitsizlik ve gayesizlik, en büyük bedbahtlıktır."

Akil Muhtar'ın her şeyi nikbin bir gözle görmesini meraklı bir vaka ile anlatayım. Akil Muhtar yanında Tıp Fakültesi hocalarından Doktor A. Süheyl[2] ile beraber trenle Belgrad'a gidiyorlar... Yolda bir yemek yiyorlar. İki doktordan basit bir yemek için altışar lira alıyorlar. A. Süheyl:

"Canım bir yemek, hem de böyle bir yemek üç lira olur mu?" diyor.

Akil Muhtar, bunun derhâl tesellisini buluyor:

"Ben yola çıktığım zaman bu yemekleri daima beş liradan hesaplarım. Daima bu yemekler için beş lira vereceğimi düşünürüm. Şimdi şu basit yemeğe üç lira mı verdik... Ben memnunum, çünkü iki lira kâr ettim... Emin ol hayat hep böyle tesellilerle doludur. Başka türlü yaşanmasına da imkân yoktur."

Küçük Akil merkebe binmiyor

Akil Muhtar çocukluğunda gayet zeki ve şaşılacak derecede ciddi imiş. Hele ondaki bu ciddiyet o derecede imiş ki

---

[1] İyimser.

[2] A. Süheyl Ünver (1986-1898): Türk tıp tarihçisi, hekim, ressam ve tezhip sanatçısı.

küçük Akil'i Kuleli Mektebine verdikleri zaman mektepten Üsküdar'a kadar yorulmasın diye kendisine sevimli, güzel bir merkep almışlar... Akil Muhtar merkebe bir iki gün binmiş... Sonra:

"Artık," demiş, "ben bu merkebe binmem..."

"Sebep?.."

"Ne bileyim... Merkebe binmek bana garip geliyor... Ciddi bir insan için bu tuhaf bir yolculuk..."

Evet mektepten Üsküdar'a kadar merkeple gelmek Akil Muhtar'ın ciddiyetine dokunmuş, ondan sonra merkebe binmez olmuştur. Ve mektepten Üsküdar'a, Üsküdar'dan mektebe bu yüzden yaya gider gelirmiş. Küçüklüğünde Akil Muhtar'ın en zevkine giden şey misafir kabul etmekmiş. Ve bunu büyük bir ciddiyetle, büyük bir nezaketle çok güzel yaparmış.

Küçük Akil Muhtar evinde, bahçesinde oldukça yaramazmış. Fakat bu yaramazlıklar esnasında bir kere bahçedeki havuza düştüğü için ondan sonra son derece uslu olmuştur. Babası Muhtar Bey de bir daha küçük Akil içine düşmesin diye havuzun etrafını parmaklıkla çevirtmiştir.

Avrupa'ya kaçış

Akil Muhtar, Tıbbiye'ye girdiği zaman diğer arkadaşları gibi hürriyet fikirleri etrafında çalışmaya başlamıştır. Kendisi zaptiye tarafından sıkı bir surette takip edilmiştir. Bunun üzerine Akil Muhtar bu şerait[3] altında çalışamayacağını anlamış ve Avrupa'ya kaçacağını annesine açmıştır. O zaman babası vefat etmiş bulunuyordu. Annesi ileri fikirli bir kadın... "Peki..." diyor, "biliyorsun benim bir dükkânım var... Onun kirasını senin Avrupa tahsiline hasrederim."[4]

Akil Muhtar tahsil parasını böyle sigortaladıktan sonra

---

[3] Şartlar.

[4] Adamak, ayırmak.

tam on sekiz yaşında Afrika isminde bir vapura biniyor. Yanında elli lira olduğu hâlde gurbet yollarına düşüyor. Niyeti bu elli lira ile bir sene geçinmektir. Fakat bindiği yük vapurunda yatacak yer yok. Akil Muhtar birkaç frank vererek aşçının yağ kokulu yatağında birkaç gece istirahat etmek imkânını buluyor.

Nihayet bir gün Marsilya'ya çıkıyor. Bu esnada üzerinde Askerî Tıbbiye üniforması, belinde küçük bir meç[5] vardır. Marsilya'da kendisini Tunus ordusuna mensup bir genç zabit sanıyorlar. Oturduğu bir lokantada iki hafif meşrep kadın, "Tunuslu zabite bak... Ne de genç. " diye mırıldanıyorlar.

Biricik ümit yanıp kül oluyor

Genç Akil Muhtar, İstanbul'daki dükkânın kirasıyla okuyacağım diye sevinedursun. Bu esnada büyük bir talihsizlik oluyor. Akil Muhtar'ın kirasıyla okuyacağı dükkân yanıp kül oluyor. Ve Akil Muhtar, Avrupa'da son derece parasız kalıyor, müthiş sıkıntı çekiyor.

Akil Muhtar bu sıkıntıyı hâlâ unutamamıştır. Avrupa'da okuma sıkıntısını çok iyi bildiği için Profesör Akil Muhtar parasını cebinden vererek altı muavinini Avrupa'da tahsil ettirmiştir. Şimdi bu muavinlerin içinde Tıbbiye'de hoca olanlar bile vardır. Ne zaman Avrupa'da bir tıp talebesinin başı sıkışsa, "Parasız kaldım. Okuyamayacağım," diye Akil Muhtar'a yazsa profesör katiyen yardımını esirgemez.

Nebatat âlimi ve heyetçi

Akil Muhtar mütemadiyen okuyan bir makineye benzer. Gece uykusu kaçsa yatağında boş yere uykuyu beklemez. Hemen kalkar, lambasını yakar ve okur. Uykusu gelinceye

---

[5] Düz ve ince bir tür kılıç.

Akil Muhtar Özden.
(İmzasız, Tan, 5.3.1935)

kadar okur. Bunun için her gece yatağının yanında yirmi otuz kitap vardır. Zaten kütüphanesinin bir kısmı da yatak odasındadır. Bütün gazete ve mecmuaları okur. Yerli ve Avrupa mecmualarından paralarını vererek abone olduklarının adedi otuzu geçmektedir.

Akil Muhtar mesela bir nebatat[6] âlimi kadar iyi nebatat bilir. Nebatata çok merakı vardır. Sonra heyet[7] ilmine pek ziyade meraklıdır.

Türkiye'de fen adamları içinde ilk defa üç muhtelif konferansıyla Aynştayn nazariyesini[8] o izah etmiştir.

Meşhur doktorun günde beş altı saat uykusu vardır.

Yemekleri son derece muntazamdır. Midesi ev yemeğine o derece alışmıştır ki dışarıda yemek yemek mecburiyetine kalsa mutlaka midesi biraz rahatsızlanır.

Ara sıra sinemaya gider. Fakat çok orijinal bir sinema seyrediş tarzı vardır. Sinemaya gider, perdede film hakkında yazı ile verilen izahatı katiyen okumaz. Bunun için filmin mevzuundaki rabıtayı[9] kaçırır. Kahramanların muhtelif hareketleri karşısında yanındakine sorar:

"Bu adam şimdi niçin kaçtı... Kadın neden ağlıyor?"

---

6 Bitki bilimi, botanik.

7 Astronomi.

8 Albert Einstein'ın çalışmaları sonucu önerilen ve yayınlanan, özel görelilik ve genel görelilik adlarında birbirleriyle ilişkili iki teorisi.

9 Bağ.

Bunun için muavinleri, arkadaşları onunla sinemaya gitmeye bayılırlar. Sabahleyin kalkınca kahvaltısını gayet acele yapar ve kahvaltıda öteberi okur.

Akil Muhtar talebelik zamanında Avrupa'da senelerce yemek pişirmiş. Pansiyondaki talebe arkadaşlarıyla beraber münavebe[10] ile yemek pişirirlermiş. Bunun için üstat bugün mutfağa girse pek âlâ yemek pişirir ama bunun yerine okumayı tercih eder.

En ümitsiz hastasından ümidini kesmez ve hastaya da ümidini kestirtmez. Hatta bir gün bir hastası Akil Muhtar'a gelmiş:

"Doktor ben artık öleceğim..." demiştir.

Doktor hemen cevap vermiştir:

"Sakın ha... Sakın ölme... Vallahi, seni temin ederim ki insan bir daha dönmüyor..."

Akşam, 18 Eylül 1937.

---

[10] Nöbetleşe.

BESİM ÖMER AKALIN

Besim Ömer Akalın (1861-1940): Tıp profesörü, bilim insanı ve milletvekili. Türkiye'de çağdaş doğum biliminin öncülerindendir. Gülhane Askerî Okulunun ardından Askerî Tıbbiye'den mezun oldu. Ülkemizdeki ilk doğum kliniğini açan Besim Ömer Akalın, tıp alanında pek çok kitaba imza atmıştır.

Memleketin en eski ve en kıymetli doktorları arasında en ön safta bulunan doktor, profesör, General Besim Ömer Akalın dünyanın en sevimli, en güzel ihtiyarlarından biridir.

Belki yaş itibarıyla Besim Ömer Akalın epey ihtiyar sayılır, fakat onun çalışması hâlâ değme gençleri kıskandıracak kadar muntazamdır. Bugüne kadar raflar dolusu eser veren Besim Ömer bugün hâlâ masası başında eser yazıyor, "ihtiyarladım artık!.." diyerek kalemini elinden bırakmıyor.

Profesör Akalın'ın hayatı da çok muntazamdır. Sabahleyin kalkar kalkmaz mutlaka buzlu, soğuk kahvesini içecektir. Öğleyin bol sebzeli bir beyaz et yemeği yer. Akşam yediği yalnız sebzedir. Ete epey zamandan beri veda etmiştir. Haşlama yemeklere, bilhassa piliç haşlamasına karşı zaafı vardır.

Meşhur profesör, iyi ve güzel yemekler pişirmesini de çok iyi bilir. Mesela Avrupalıların "şatobriyan"[1] dedikleri yemeği çok iyi yapar. Avrupa'da bulunduğu müddetçe daima kendisine, kendi eliyle şatobriyan yapmıştır. Ara sıra İstanbul'da da mutfağa girerek aşçısıyla yemek pişirmeye dair münakaşalar ve ufak tefek yemekler de yapar.

Besim Ömer Akalın kendi işini kendisi görmeyi pek sever. Hatta Avrupa'da bulunduğu zamanlarda kendi fotinlerini, gene kendi boyamıştır. Fena boya sürmeleri ih-

---

[1] Fransızlar tarafından geliştirilen bir tür et yemeği.

timalini düşünerek fotinlerini otel garsonlarının eline bırakmamıştır.

Sonra Türk tababetine[2] çok kıymetli eserler vermiş olan profesör, yalnız bulunduğu zamanlar ufak tefek sökülerini, düğmelerini de dikmekten de kaçınmaz. Çok uzun bir bekârlık ve sayısız Avrupa seyahatleri ona bu ufak tefek işleri çok iyi öğretmiştir.

Yemekten sonra biraz musiki

Besim Ömer Akalın'ın en büyük zevklerinden biri de yemekten sonra biraz musiki dinlemektir. Meşhur doktor:

"Mide, musikiyi son derece sever... Musikinin hazım üzerinde tesiri katiyen inkâr olunmaz. Musiki hazmı son derece kolaylaştırır. Bunun için yemekten sonra biraz musiki dinlemek insan için âdeta bir ilaç yerine geçer," der. Besim Ömer Akalın bu ilacı da hemen daima alır. Yemekten sonra uzandığı son derece rahat koltuğunda tatlı tatlı musiki dinler. Hele bu esnada elinde bir de yaprak sigarası bulunursa keyfine hiç diyecek yoktur.

Fakat ne yazık ki yaprak sigarası sevimli üstadın göğsüne dokunduğu için bu güzel zevkten son zamanlarda feragat etmeye mecbur kalmıştır. Fakat gene dayanamaz, yemekten sonra şöyle bir yaprak sigarası tüttürür.

Yaş saklamak, saç boyamak

Profesörü son derece sinirlendiren şeylerin başında "yaş saklamak" ve "saç boyamak" gelir. Çünkü büyük ilim adamı hayatında yaş saklayanlara hemen her gün tesadüf eder.

Bunun için meşhur doktor, kadınlara katiyen yaş sormaz. Söz arasında şöyle bir sualle işi halleder:

"Çocuğunuz var mı?"

---

[2] Tıp ilmi.

Besim Ömer Akalın.
(Karikatür: Cemal Nadir)

Eğer buna, "var" cevabını alırsa artık mesele yoktur, sualler birbirini takip eder:

"Maşallahlar... Çocuğunuz kaç yaşında efendim?"

"12 yaşında..."

Aradan bir müddet geçtikten sonra General Akalın son sualini sorar:

"Anne olduğunuz zaman kaç yaşında bulunuyordunuz?"

Faraza buna da şu cevabı alır:

"23 yaşında."

O zaman profesör bir hesap yapar. 23, 12 daha 35... Kadının yaşı 35'tir. Fakat profesör bunu doğrudan doğruya sorsa muhakkak ki, "25!" cevabını alacaktır. Hâlbuki bir doktorun tedavide iyi netice alması için hastasını çok iyi tanıması, bilhassa yaşını çok iyi bilmesi lazımdır.

Yaşını saklayanlardan başka doktorun en kızdığı şeylerden biri de saç boyamaktır.

Hatta saç boyası ile Profesör Besim Ömer bir zamanlar mücadele bile etmiştir.

Efendimizin sakalını boyayan adam!

Genç Besim Ömer Meclis-i Sıhhiye-i Umumiye'de âza... O zamanlar memleketin bütün umuru sıhhiyesini[3] bu meclis döndürüyor. Ara sıra buraya saç boyaları numuneleri gönderiyorlar. Fakat Besim Ömer Akalın içinde birçok muzır[4] maddeler olan bu boyaları menediyor.

Nihayet bir gün Meclis-i Sıhhıye-i Umumiye'ye bir

---

[3] Sağlıkla ilgili işler.

[4] Zararlı.

boya numunesi geliyor. Meclis-i Sıhhiye-i Umumiye âzaları bu boyayı muvafik[5] buluyorlar, lehinde rey veriyorlar. Fakat rey vermek sırası Besim Ömer'e gelince meclis reisi soruyor:

"Siz ne dersiniz?"

Besim Ömer:

"Katiyen..." diyor, "ben boyanın şiddetle aleyhindeyim... Bunun piyasaya çıkması doğru değildir."

Meclis dağıldıktan sonra reis, Besim Ömer'i tekrar çağırtıyor:

"Siz ne yaptınız? Ne yaptınız?" diyor.

Besim Ömer hayrette:

"Ne yaptım?"

"Efendimizin sakal ve bıyık boyasını hazırlayan boyacının boyasını beğenmemek... Allah vere de bu iş sizin başınıza bir şey açmasa..."

Bereket versin ki saç boyası yüzünden genç Besim Ömer'in başına bir şey gelmiyor.

Fakat hâlâ Besim Ömer Akalın saçı veya bıyığı boyalı bir ihtiyar görse fena sinirlenir.

Akşam, 20 Eylül 1937.

---

[5] Uygun.

GENERAL TEVFİK SAĞLAM

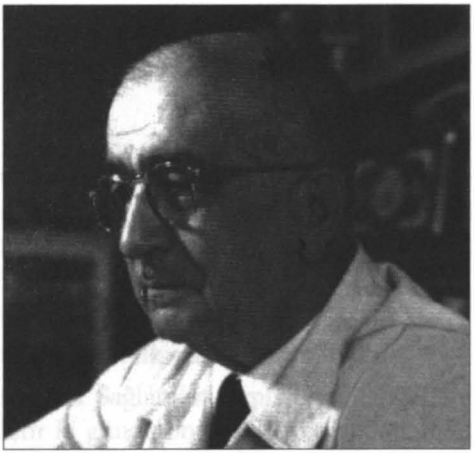

Tevfik Sağlam (1882-1963): Türk bilim insanı, askerî hekim. Mekteb-i Tıbbiye'den mezun oldu. Türkiye'de ilk akciğer hastalıkları kürsüsünü kurmuştur. Türk Verem Savaş Derneğinin kurucusu olan Tevfik Sağlam'ın tıp ilmiyle ilgili çeşitli kitapları vardır.

General ve Profesör Tevfik Sağlam, dünyanın en temiz adamlarından biridir. O hayatında âdeta bir temizlik mücadelesi açmıştır. Konferanslarının, yazılarının çoğu temizliğe dairdir.

General Tevfik Sağlam daima tekrar eder:

"Sıhhatli olmanın ilk şartı temiz olmaktır."

Doktor Tevfik Sağlam'ın temizliğe düşkünlüğü o dereceye gelmiştir ki günde on beş yirmi defa elini yıkar ve tamamıyla yıkanmadığı günler rahat edemez, esasen üstadın böyle günleri de pek nadirdir.

Onun titizliği Şehir Meclisi'nde âza olduğu zamanlarda arkadaşlarının dikkatini celbetmiştir. Doktor Tevfik Sağlam, Şehir Meclisi'nde oturduğu iskemlenin tozunu kâğıtlarla sekiz dokuz kere silmeden yapamaz. Doktorun son derece dikkat ettiği şeylerden biri de her gün tıraş olmaktır. Hayatında pek fevkalade zamanlarda bile tıraşsız gezdiğini hiçbir arkadaşı hatırlamamaktadır. Tevfik Sağlam tıraşsız bir yüzü çok kirli bulur. Ve sabahleyin yüzünü yıkadığı gibi tıraş da olur.

Günde beş sigara

Birçok doktorlar sigaranın ve alkolün dehşetli aleyhindedirler. General Tevfik Sağlam:

"Günde sıhhatli bir insan için sigara içmek mübahtır..." der.

Beş sigaranın insanı dinlendirdiğine kanidir. Sonra doktor o kadar müthiş bir alkol düşmanı da değildir. Bir ziyafette yahut ara sıra şöyle bir bardak, iki bardak güzel şarabın sıhhatli bir insana hiçbir zararı olmadığına kaildir.

İfrat[1] derecede perhizkârlık taraftarı olmayan Doktor Tevfik Sağlam kendisine son derece iyi bakmasını bilir.

Uykusu gayet muntazamdır. Buna fevkalade dikkat eder. Hâlbuki meşhur doktorlar arasında çoğu hiç de "sıhhi"[2] denilemeyecek bir hayat sürerler. Mesela Doktor Mazhar Osman[3] öğleyin hatta bazen ayakta şöyle çabucak ve gayet hafif bir yemek yer. Buna mukabil akşam yemeğini çok ağır yer. Tevfik Sağlam böyle değildir. Onun hayatında birinci safta dikkat ettiği şeylerin başında sıhhati gelir.

Alaturka ve alafranga yemekler

Birçok doktorlarımızın şark yemeklerini beğenmemelerine rağmen General Tevfik Sağlam bizim yemeklerimizi çok beğenir.

Bilhassa etli sebzelerimizi çok güzel bulur. Avrupa mutfaklarını, yemek pişirme tarzlarını çok iyi bilen Tevfik Sağlam daima etli sebze yer. Mamafih[4] Profesör, Fransız mutfağına da meftundur.[5] Fransız yemeklerini de çok sever. Seyahatte iken daima Fransız yemeğini iyi pişiren yerlerde karnını doyurur.

Generalin en kızdığı şey abur cubur yemektir. Katiyen yemek harici hiçbir şey ağzına koymaz. Meşhur doktorun en sevdiği şeylerden biri de meyvedir. Fakat birçok doktorlar

---

[1] Aşırı.

[2] Sağlıklı.

[3] Mazhar Osman (1884-1951): Ruh ve sinir hastalıkları uzmanı, doktor. Türkiye'de ilk modern ruh hastalıkları hastanesini kurmuştur.

[4] Bununla birlikte.

[5] Tutkun.

gibi insanın yalnız meyve yiyerek yaşayacağına kail değildir. Meyve ile beraber insan midesinin pek çok şeylere ihtiyacı olduğuna inanır.

En korkunç hastalıklardan biri...

Birçoklarına:

"En korkunç hastalık nedir?" diye sorarsanız alacağınız cevaplar muhteliftir. Kimi "kanser" der, kimi "verem" diye cevap verir, kimi "tifo" diye fikrini söyler.

Doktor Tevfik Sağlam için bütün bunlar müthiş hastalıklardır. Fakat bunlarla beraber tehlikesini tam manasıyla kavrayamadığımız, ona lazım olduğu kadar ehemmiyet vermediğimiz bir hastalık daha vardır: Grip...

Doktor Tevfik Sağlam, pisliğin olduğu kadar "grip" hastalığının da düşmanıdır. Gribe karşı da şiddetli bir münakaşa açmıştır. Radyoda gribin aleyhinde daima konferanslar verir, gazetelerde gribin aleyhine sözler söyler. Grip aleyhine yazılar yazar. Ve kendisiyle bu mevzu etrafında konuşursanız:

"Bir grip salgınının tahribatı bir harp kadar mühimdir..." der.

Grip tahribatı hakkında istatistikler yapar.

Eğlence sıhhati için lazımdır

Doktor Besim Ömer Akalın:

"Musiki hazmı kolaylaştırır..." der. Doktor Tevfik Sağlam biraz eğlence ve yorulduktan sonra dinlenmenin, insanın sıhhati için çok lazım olduğuna kanidir. Fakat maalesef eğlenmeyi, dinlenmeyi layıkıyla yapamadığımıza kanidir.

Doktor Tevfik Sağlam'ın en çok sevdiği şey musikidir. Alafranga musikiye bayılır...

Akşam, 21 Eylül 1937.

ÖZEL ADLAR DİZİNİ

A

Abdülhak Hâmid Tarhan 28
Acımak (Reşat Nuri Güntekin) 33
Afrika Vapuru 119
Ahmet Bedevi Kuran 21
Ahmet Fehim Efendi 81
Ahmet Hamdi Başar 78
Ahretlik (Ercüment Ekrem Talu) 42
Aka Gündüz 17, 19, 20, 21, 22, 23
Akil Muhtar Özden 115, 117, 118, 119, 121
Aksaray 52
Akşam 24, 31, 38, 46, 53, 63, 71, 79, 87, 99, 107, 114, 121, 128, 133
Akşam Güneşi (Reşat Nuri Güntekin) 33
Albert Einstein 120
Alexandre Vallaury 101
Ali Naci Karacan 28
Amerikan Tıbbiyesi 35
Anadolu 77
Araba Sevdası (Recaizade Mahmut Ekrem) 41
Askerî Tıbbiye 119, 123
Asriler (Ercüment Ekrem Talu) 39
A. Süheyl Ünver 117
Aşk-ı Memnu (Halid Ziya Uşaklıgil) 41
Atina 106
Avrupa 43, 68, 69, 71, 81, 83, 112, 115, 118, 119, 120, 121, 125, 126, 132
Ayasofya 95, 106
Aydın 21

B

Bâbıâli Baskını 20, 21, 22
Balıkpazarı 94, 95
Balkan 43
Balkan Harbi 20
Balkonda Saatler (Halid Fahri Ozansoy) 25
Batarya ile Ateş (Süleyman Nazif) 43
Baykuş (Halid Fahri Ozansoy) 25, 27
Behzad Hâki Butak 28
Bekirağa Bölüğü 20, 23
Belgrad 117
Benden Sonra Tufan Olmasın (Muhsin Ertuğrul) 57
Bendler 49
Benim Romanım Şiir Miir (İ. Galip Arcan) 81
Benliyan Tiyatro Kumpanyası 73
Ben Öldürmedim Kokain (Aka Gündüz) 17

Besim Ömer Akalın 69, 123, 125, 126, 127, 128, 133
Beyazıd 96
Beyazıd Meydanı 23
Beyoğlu 21, 59
Beyrut 35
Bir Aktörün Hatıraları (İbrahim Özen) 85
Bir, İki, Üç (piyes) 84
Birinci Dünya Savaşı 27, 36
Bir Rüya (İ.Galip Arcan) 81
Bir Şoförün Gizli Defteri (Aka Gündüz) 17
Boğaz 111
Bora (Henry Bernstein) 68, 81
Bulgar 71
Bulgarca 71
Burhaneddin Tepsi 85
Bursa 22
Bu Toprağın Kızları (Aka Gündüz) 20
Büyük Çamlıca 111, 113

C

Cafe Vachette 97
Cağaloğlu 93, 96
Cemal Nadir 22, 29, 37, 45, 51, 61, 77, 85, 97, 106, 127
Cemil Topuzlu 27
Cenevre 115
Cenk Duyguları (Halid Fahri Ozansoy) 25
Cevad İbrahim 35
Cibali Karakolu (Muammer Karaca) 59
Cumhuriyet Dönemi 25, 59

Ç

Çadırcılar Caddesi 96
Çakal Dağı 111, 114
Çalıkuşu (Reşat Nuri Güntekin) 33, 35, 36
Çal kasabası 93, 99
Çamlıca 111
Çamlıca Tepesi 114
Çapraz Delikanlı (Aka Gündüz) *17*
Çingene 98
Çocuklara Mahsus Gazete 39, 42

D

Darülbedayi 27, 28, 35, 36, 57, 65, 73
Diken 33
Dikmen Yıldızı (Aka Gündüz) 17
Divan-ı Harp 21, 22, 23
Dreyfüs (piyes) 85
Dudaktan Kalbe (Reşat Nuri Güntekin) 33, 35

E

Edebiyatçılar Çevremde (Halid Fahri Ozansoy) 25
Edebiyatçılar Geçiyor (Halid Fahri Ozansoy) 25
Edebiyat-ı Cedide Dönemi 41
Edirne 71
Efsuncu Baba (Hüseyin Rahmi Gürpınar) 47
Eliza Binemeciyan 36
Émile Zola 37
Enver Paşa 20
Ercüment Ekrem Talu 39, 41, 42, 43, 44, 45, 46
Ermeni 36, 96
Ernest Lübiç 62
Eski Hastalık (Reşat Nuri Güntekin) 33

Evliya Çelebi 41, 43
Evliya-yı Cedid (Ercüment Ekrem Talu) 39, 43

F

Fatih 96
Feyhaman Duran 109, 111, 112, 113
Fındıksuyu 49
Fikret Mualla 101
Fransız 37, 125, 132
Fuad Fazlı 35

G

Galata 93
Galata Köprüsü 78, 94
Galatasaray Lisesi 25, 109
Genç Kalemler 19
Germinal (Émile Zola) 37
Gizli Figânlar (Süleyman Nazif) 43
Greta Garbo 62, 63
Gülhane Askerî Okulu 123
Gümülcineli İsmail Hakkı 21
Güreşçi Mehmet Çoban 79
Güvercinler (Ercüment Ekrem Talu) 42
Güzel Sanatlar Akademisi 91, 93, 112
Güzin Duran 109, 112, 113

H

Habeşistan 43
Hakkı Tahsin 28
Halid Fahri Ozansoy 25, 27, 28, 29, 30, 31
Halid Ziya Uşaklıgil 41
Halil Nihad Boztepe 96
Halûk'un Defteri (Tevfik Fikret) 41
Hamlet (Shakespeare) 86
Hasan Ali Polat 21, 22
Hava Parası (İ. Galip Arcan) 81
Haydar Bey 20
Hâzım Körmükçü 73, 75, 76, 77, 78
Henry Bernstein 68, 81
Heybeli 49
Hıristiyan 97
Hikmet Onat 101
Hilmi Kitabevi 50
Hissiyat (İsmail Safa) 41
Hollywood 49, 62
Huz Mâ-Safâ (İsmail Safa) 41
Hünkârsuyu 49
Hünkâr Tepesi 50
Hüseyin Rahmi Gürpınar 47, 49, 50, 51, 52

İ

İbrahim Çallı 45, 91, 93, 94, 97, 98, 99, 101, 103, 109
İbrahim Hilmi Çığıraçan 50
İbrahim Özen 85
İ. Galip Arcan 68, 81, 83, 84, 85, 86
İkinci Meşrutiyet 21
İlim Bakımından Ahlak (Akil Muhtar Özden) 115
İnas Sanayi-i Nefise Mektebi 109
İngiliz 21, 96
İntihar (Muhsin Ertuğrul) 57
İran 43, 107
İsmail Safa 41
İsmet İnönü 109
İstanbul 27, 59, 62, 93, 94, 95, 96, 97, 107
İstanbul Kızı (Reşat Nuri Güntekin) 37
İstanbul Muhafızlığı 22

İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi 115
İsveç 62
İttihatçılar 115
İttihat ve Terakki Cemiyeti 19, 22

K

Kabataş Lisesi 73
Kâmil Paşa Hükûmeti 20
Kaplumbağa Terbiyecisi (Osman Hamdi Bey) 98
Karagöz 73, 112
Karım Beni Aldatırsa (film) 70
Kayseri Gülleri (Hüseyin Suad Yalçın-Münir Nigâr) 73
Keçi (Ercüment Ekrem Talu) 44
Kesik Baş (Hüseyin Rahmi Gürpınar) 47
Kırık Hayatlar (Halid Ziya Uşaklıgil) 41
Kırık Mahfaza (Şahabeddin Süleyman) 28
Kırk Yıl (Halid Ziya Uşaklıgil) 41
Kimsesizler (İ. Galip Arcan) 81
Konya 105
Kuledibi 67
Kuleli Askerî Lisesi 81, 118
Kuyrukluyıldız Altında Bir İzdivaç (Hüseyin Rahmi Gürpınar) 47
Küçük Şeyler (Samipaşazade Sezai) 42

L

Latif Ağa 45
Leonard André Antuan 27, 28
Leonardo da Vinci 114
Letafet Apartmanı 27

M

Mağdura-i Sevda (İsmail Safa) 41
Mahmut Şevket Paşa 22
Mai ve Siyah (Halid Ziya Uşaklıgil) 41
Makiyaj Notları (İ. Galip Arcan) 81
Malik Aksel 101
Malta 21
Malta Geceleri (Süleyman Nazif) 43
Marsilya 119
Maya (piyes) 63
Mazhar Osman 132
Mecidiyeköyü 62
Meclis-i Sıhhiye-i Umumiye 127
Mehmet Necati 35
Mehmet Sadi Bey 45
Mehmet Ubeydullah [Hatiboğlu] Efendi 21
Mekteb-i Tıbbiye 118, 129
Meşhedi Ankara'da (Ercüment Ekrem Talu) 39
Meşrutiyet 43
Mevlevî 67
Meyhaneci Tokli 19
Meyhane (Émile Zola) 37
Millıyet 28
Mithat Ömer Karakoyun 45
Mona Lisa 114
Muallim Naci 41
Muammer Karaca 59
Muammer Karaca Tiyatrosu 59
Muhabbet Tılsımı (Hüseyin Rahmi Gürpınar) 52
Muhsin Ertuğrul 28, 29, 57, 59, 60, 61, 62, 63, 68, 70, 86
Muhtar Bey 118
Musevi 98

Mustafa Kemal Atatürk 21, 109, 115
Mütareke Dönemi 21

N

Nana (Émile Zola) 37
Nâzım Hikmet 70
Nâzım Paşa 20, 22
Nesimi Sarım 19
Nesteren (Abdülhak Hâmid Tarhan) 28
Neyyire Neyir 60
Nuruosmaniye 96

O

O Günden Bu Güne (Vasfi Rıza Zobu) 65
Osman Hamdi Bey 98, 101
Osmanlı 36
Osmanlı Ressamlar Cemiyeti 101
Othello (Shakespeare) 86

Ö

Ömer Hakan Özalp 21

P

Paris 27, 57, 91, 96, 97, 109, 115
Peyami Safa 41
Pierre Louys 28
Prens Sabahaddin 21
Prens Sofia 106

R

Rahmi Bey 45
Recaizade Mahmut Ekrem 39, 41, 45
Reşat Nuri Güntekin 29, 33
Rübâb'ın Cevabı (Tevfik Fikret) 41
Rübâb-ı Şikeste (Tevfik Fikret) 41
Rupen Seropyan 96
Rusyalı Mahmud Bey 96
Rübab 25, 28
Rüya (Halid Fahri Ozansoy) 25

S

Sabir Efendi'nin Gelini (Ercüment Ekrem Talu) 39
Samipaşazade Sezai 42
Sanayi-i Nefise Mektebi 91, 96, 98, 101, 109
Saray ve Ötesi (Halid Ziya Uşaklıgil) 41
Sarıyer 78
Sarnıçlı Han 96
Selahattin Pınar 45
Selanik 19
Sergüzeşt (Samipaşazade Sezai) 42
Servet-i Fünun 28
Servet Lütfi Tozan 21
Servinaz kaplıcaları 22
Sıra Dışı Bir Jöntürk Ubeydullah Efendi'nin Amerika Hatıraları 21
Süleyman Nazif 43
Sünûhat (İsmail Safa) 41
Süt Kardeşler (İ. Galip Arcan) 81, 84

Ş

Şahabeddin Süleyman 28
Şefik Paşa 106
Şehir Meclisi 131
Şehir Tiyatrosu 27, 59, 62, 63, 65, 73, 81
Şehir Tiyatrosunun 50. Yılı Darülbedayi Devrinin Eski Günlerinde (Halid Fahri

Ozansoy) 25, 28
Şehzadebaşı 27
Şekerci Ahmet Efendi 71
Şerif Paşa 21
Şermin (Tevfik Fikret) 41
Şevket Dağ 101, 103, 104, 105, 106
Şevket-meab (Ercüment Ekrem Talu) 39
Şık (Hüseyin Rahmi Gürpınar) 47
Şıpsevdi (Hüseyin Rahmi Gürpınar) 47, 49

T

Talat Paşa 20
Tanzimat Dönemi 41, 42
Tasvir-i Efkâr 28
TBMM 21, 101, 115
Tepebaşı 59
Tepebaşı Tiyatrosu 59
Tesadüf (Hüseyin Rahmi Gürpınar) 52
Tevfik Fikret 41, 42
Tevfik Sağlam 129, 131, 132, 133
Tiraje 25
Tiyatroda Diksiyon (İ. Galip Arcan) 81
Tiyatroda Makiyaj (İ. Galip Arcan) 81
Tomrukağa Suyu 113, 114
Tunus 119
Turuncu Paşa 22
Türk 19, 20, 28, 41, 42, 45, 46, 47, 50, 57, 59, 60, 65, 73, 85, 91, 96, 98, 101, 109, 112, 115, 117, 126, 129
Türkçe 71
Türkiye 115, 120, 123, 132
Türk Ressamlar Cemiyeti 91, 101
Türk Tiyatrosu dergisi 65
Türk Verem Savaş Derneği 129
Tütün İnhisarı İdaresi (İnhisar İdaresi, Tekel) 29

U

Ulemadan Bir Jöntürk Mehmed Ubeydullah Efendi (Ömer Hakan Özalp) 21

Ü

Üç Kişi Arasında (Vedat Nedim Tör) 86
Üsküdar 83, 84, 118
Üsküp 85

V

Vakit 28, 33
Vasfi Rıza Zobu 63, 65, 67, 68, 69, 70, 71, 76, 77, 78
Vedat Nedim Tör 86

Y

Yakup Cemil 20, 21, 22
Yakup Cemil: Hayatı ve Divan-ı Harp Sorgu Tutanağı (Hasan Ali Polat) 22
Yalancılar (İ Galip Arcan) 81
Yaprak Dökümü (Reşat Nuri Güntekin) 33
Yaş 70: Fanteziler (İ. Galip Arcan) 81
Yayla Kızı (Aka Gündüz) 17
Yenicami 93, 94, 95, 103, 106
Yunanî 28

Z

Zaman 33, 35

Meşhurlardan Portreler

Akşam Gazetesinde "Portreci" İmzasıyla Yayımlanan Yazılar

Cumhuriyet döneminde portre türünde pek çok eser kaleme alınmış, bu tür eserlerin bir kısmı yazarı hayattayken kitaplaşmış, bazıları ise süreli yayınların tozlu sayfalarında kalmıştır. Periyodiklerde kalmış bu neviden eserlerin neşredilmesi, ele alınan şahsiyetlerin dünyalarını aydınlatmak hususunda anahtar bir rol üstleneceği için önemlidir.

Meşhurlardan Portreler adlı bu kitapta, 1937 yılının 4-21 Eylül tarihleri arasında *Akşam* gazetesinde, "Meşhurlar Serisi" başlığıyla yayımlanan portre yazıları bir araya getirilmiştir. Portrelerin içeriğinden, yazıları kaleme alan "Portreci"nin, ele aldığı şahıslara aşina ve onları yakından tanıyan birisi olduğu anlaşılmaktadır.

Kitapta edebiyatçılardan Aka Gündüz, Halid Fahri Ozansoy, Reşat Nuri Güntekin, Ercüment Ekrem Talu ve Hüseyin Rahmi Gürpınar; tiyatroculardan Muhsin Ertuğrul, Vasfi Rıza Zobu, Hâzım Körmükçü ve İ. Galip Arcan; ressamlardan İbrahim Çallı, Şevket Dağ, Feyhaman ve Güzin Duran; doktorlardan Akil Muhtar Özden, Besim Ömer Akalın ve Tevfik Sağlam'ın portreleri yer almaktadır. Necati Tonga tarafından titiz bir notlandırmayla yayıma hazırlanan *Meşhurlardan Portreler*, ele aldığı isimlerle ilgili pek çok bilgiyi ve anekdotu içermesinin yanı sıra, yayımlandığı dönemin sosyal-kültürel panoramasını yansıtması bakımından da ilgi çekici bir kaynaktır.

THG
525416
UNI
0525416 UNI

BİYOGRAFİ
9 786254 085208